

Problematika rizikového chování na internetu z pohledu dospívajících

Martina Borská

Bakalářská práce
2015

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií
Ústav pedagogických věd
akademický rok: 2014/2015

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Martina Borská**
Osobní číslo: **H12011**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**
Forma studia: **prezenční**

Téma práce: **Problematika rizikového chování na internetu
z pohledu dospívajících**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.
Vymezení terminologie a teoretických východisek z oblasti dospívání, rizikového chování a internetu.
Příprava metodiky empirické části, zpracování projektu výzkumu a stanovení výzkumného problému.
Realizace kvantitativního výzkumu formou dotazníku.
Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.
Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

CHRÁSKA, Miroslav. Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1369-4.

KOPECKÝ, Kamil a kol. Rizika internetové komunikace v teorii a praxi. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. ISBN 978-80-244-3571-8.

PAVLÍČEK, Antonín. Nová média a sociální sítě. Praha: Oeconomica, 2010. ISBN 978-80-245-1742-1.

ROGERS, Vanessa. Kyberšikana: pracovní materiály pro učitele a žáky i studenty. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-984-2.

VÁGNEROVÁ, Marie. Vývojová psychologie: dětství a dospívání. Vyd. 2., rozš. a přeprac. Praha: Karolinum, 2012. ISBN 978-80-246-2153-1.

VAŠUTOVÁ, Maria a Michal PANÁČEK. Mezi dětstvím a dospělostí: vybrané kapitoly z psychologie adolescence. Ostrava: Filozofická fakulta Ostravské univerzity v Ostravě, 2013. ISBN 978-80-7464-125-1.

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Anna Šafránková**
Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce: **9. ledna 2015**

Termín odevzdání bakalářské práce: **30. dubna 2015**

Ve Zlíně dne 9. ledna 2015

doc. Ing. Anežka Lengalová, Ph.D.
děkanka

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně

27.4.2015

¹⁾ zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací;

⁽¹⁾ Vysoká škola nevydělčně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) *Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlášení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výtisky, opisy nebo rozmnoženiny.*

(3) *Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.*

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) *Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).*

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.*

3). *Odpirá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává neúčinné.*

(2) *Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo udit či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.*

(3) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlídí k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.*

ABSTRAKT

Bakalářská práce se v teoretické části zabývá rizikovým chováním. V této oblasti se zaměřuje na rizikové chování na internetu, konkrétně na kyberšikanu, sexting, kybergrooming a kyberstalking. Charakterizuje prostředí, kde se rizikové chování odehrává – internet, především sociální sítě a elektronickou komunikaci. Tato část práce je mimo jiné zaměřena na období dospívání a s ním spojenými vývojovými změnami a úkoly. Cílem praktické části je zjistit výskyt rizikového chování dospívajících na internetu a dále zjistit, zda v tomto výskytu existují rozdíly v závislosti na pohlaví a věku.

Klíčová slova: rizikové chování, pubescence, adolescence, kyberšikana, sexting, kybergrooming, kyberstalking, internet, sociální síť, elektronická komunikace

ABSTRACT

The bachelor thesis tackles risk behavior in its theoretical part. In this area it focuses on risk behavior on the internet, like cyberbullying, sexting, cybergrooming and cyberstalking. It characterizes the environment where risk behavior takes place - the internet and mainly the social networks and electronic communication. This area of thesis is also focused on adolescence and developmental changes and challenges linked to it. The aim of the practical part is to find out the prevalence of risk behavior of adolescents on the internet and to find out whether there are gender and age differences.

Keywords: risk behavior, pubescence, adolescence, cyberbullying, sexting, cybergrooming, cyberstalking, internet, social network, electronic communication

Děkuji paní Mgr. Anně Šafránkové, Ph. D. za vedení mé bakalářské práce, cenné rady a věcné připomínky.

Dále bych ráda poděkovala všem respondentům a pedagogům, díky kterým jsem mohla uskutečnit svůj výzkum.

Děkuji také své rodině a blízkým za neocenitelnou podporu po celou dobu studia.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	9
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 RIZIKOVÉ CHOVÁNÍ DOSPÍVAJÍCÍCH	12
1.1 VYBRANÉ RIZIKOVÉ CHOVÁNÍ NA INTERNETU	14
1.2 PROJEKTY ZAMĚŘENÉ NA RIZIKOVÉ CHOVÁNÍ NA INTERNETU	20
2 INTERNET JAKO PROSTŘEDÍ RIZIKOVÉHO CHOVÁNÍ	23
2.1 VYBRANÉ SOCIÁLNÍ SÍTĚ	24
2.2 VYBRANÉ NÁSTROJE ELEKTRONICKÉ KOMUNIKACE	27
3 OBDOBÍ DOSPÍVÁNÍ VE VZTAHU K RIZIKOVÉMU CHOVÁNÍ	30
3.1 SPECIFIKA PUBESCENCE V KONTEXTU VÝVOJOVÝCH ZMĚN V OBLASTI SOMATICKÉ, SOCIÁLNÍ A PSYCHICKÉ	32
3.2 SPECIFIKA ADOLESCENCE V KONTEXTU VÝVOJOVÝCH ZMĚN V OBLASTI SOMATICKÉ, SOCIÁLNÍ A PSYCHICKÉ	35
II PRAKTICKÁ ČÁST	38
4 CHARAKTERISTIKA VÝZKUMNÉ ČÁSTI PRÁCE	39
4.1 VÝZKUMNÝ CÍL	39
4.2 VÝZKUMNÉ OTÁZKY	39
4.3 HYPOTÉZY.....	39
4.4 METODA SBĚRU DAT	40
4.5 CHARAKTERISTIKA VÝZKUMNÉHO SOUBORU	40
4.6 METODA ZPRACOVÁNÍ DAT	40
5 VÝSLEDKY DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ	41
5.1 ANALÝZA DAT.....	41
5.2 OVĚŘENÍ HYPOTÉZ	57
5.2.1 Ověření hypotéz v oblasti kyberšikana	57
5.2.2 Ověření hypotéz v oblasti sexting	60
5.2.3 Ověření hypotéz v oblasti kybergrooming	61
5.2.4 Ověření hypotéz v oblasti kyberstalking	63
6 INTERPRETACE DAT A DISKUZE	66
7 DOPORUČENÍ PRO PRAXI	70
ZÁVĚR	71
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	72
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	77
SEZNAM GRAFŮ	78
SEZNAM TABULEK	79
SEZNAM PŘÍLOH	80

ÚVOD

Téma rizikového chování na internetu jsme si zvolili především kvůli jeho aktuálnosti a závažnosti, která ještě zcela nevstoupila do povědomí naší populace, ale je třeba si ji uvědomit a upozornit na ni. Především na problémy spojené s rizikovým chováním dospívajících. Rizikové chování k období dospívání, které s sebou nese spoustu změn ve všech oblastech života, neodmyslitelně patří. Dospívání je také považováno za nejnáchylnější období, kdy jedinci tíhnou k různým formám rizikového chování.

V dnešní době, ať chceme nebo nechceme, jsme dennodenně obkloповáni masmédií, která nás do velké míry ovlivňují. Především internet, který zažil největší rozmach v prvních letech 21. století, se stal každodenní záležitostí a mezi dospívajícími jedničkou mezi masmédií. Možnosti, které internet nabízí svým uživatelům, jsou v dnešním světě zkrátka nenahraditelné. S rostoucí vybaveností domácností moderními technologiemi, počítačovou gramotností lidí a teď již i neomezenými možnostmi připojení k internetu, se rizikové chování dospívajících a nejen jich přesouvá do prostředí internetu. Pro mladé lidi je připojení k internetu a pohybování se v tomto prostředí, tzv. surfování, jako naprostou samozřejmost, ale často si neuvědomují rizika, která jsou s užíváním internetu spojená. Tato nevědomost, či nedostatečná opatrnost a neinformovanost jsou často shledávány jako jedny z příčin vzniku rizikového chování na internetu. Mezi další příčiny také považujeme například pocit anonymity, který je internetem utvářen.

Problematikou rizikového chování na internetu se v České Republice v současnosti usilovně zabývá Mgr. Kamil Kopecký, Ph. D., který je vedoucím Centra prevence rizikové virtuální komunikace, přičemž toto centrum je realizátorem jednoho z největších českých projektů zaměřených na rizikové chování na internetu, E-bezpečí. Kopecký působí společně s Mgr. Veronikou Krejčí, která je další významnou osobností zabývající se danou problematikou, na Univerzitě Palackého v Olomouci. Mezi významné zahraniční osobnosti zabývající se touto problematikou jsou například Justin W. Patchin, Ph.D. a Sameer Hinduja, Ph.D., kteří společně pracují na odborných publikacích a člancích a jsou zakladateli projektu The Cyberbullying Research Center.

Výše uvedené informace poukazují na souvislosti sociální pedagogiky s vybraným tématem bakalářské práce. Jedním z aktuálních témat sociální pedagogiky je právě působení zmíněných masmédií na výchovný proces. Sociální pedagogika by měla uvážit pozitivní a negativní důsledky plynoucí z každodenního vlivu masmédií na jedince a najít ideální

možnosti výchovy v souvislosti s tímto všudypřítomným působením. Předmětem sociální pedagogiky je primární, sekundární a terciární prevence, která se týká předcházení vzniku, rozvoje a přetrvání rizikového chování a v neposlední řadě také předcházení zdravotním a sociálním potížím v důsledku tohoto chování.

Z těchto důvodů je důležité mít povědomí o rozšíření rizikového chování na internetu, mapovat jeho výskyt a věnovat mu značnou pozornost v oblasti prevence.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 RIZIKOVÉ CHOVÁNÍ DOSPÍVAJÍCÍCH

V odborné literatuře se můžeme setkat s mnoha pojmy, které vymezují takové formy chování dospívajících, které jsou kulturou a společností, v níž jedinci žijí, neakceptovány a jsou často dokonce zakázány. Společensky nepřijatelné chování dospívajících je pojmenováno názvy jako: problémové chování, abnormální chování, maladaptivní chování, delikventní chování, antisociální chování, rizikové chování aj. (Dolejš, 2010, s. 15-16) Ačkoliv všechny výše zmíněné pojmy mají svůj význam, v kontextu naší bakalářské práce budeme pracovat s pojmem rizikové chování.

Dle Macka, Širůčka a Širůčkové (2007, s. 477) je rizikové chování „**sociální konstrukt shrnující rozmanité formy chování**, které nemusejí být nutně taxativně vymezeny. Jsou však identifikovány jako ty, které způsobují zdravotní, sociální nebo psychologické ohrožení jedince samotného anebo jeho sociálního okolí, přičemž ohrožení může být reálně, nebo předpokládané.“

Rizikové chování je takové chování, kvůli kterému dochází k prokazatelnému nárůstu zdravotních, výchovných, sociálních a dalších rizik pro jedince nebo společnost (Mioviský a Zapletalová In: Širůčková In: Mioviský a Bártík, 2010, s. 23). Pojmem rizikové chování nahrazujeme dosud používaný pojem **sociálně patologické jevy**. (Širůčková In: Mioviský a Bártík., 2010, s. 23)

Za rizikové chování považujeme jakýkoli čin nebo aktivitu jedince, jež může mít za následek smrt, zranění, trvalé následky nebo jiné snížení kvality života riskujícího nebo dalších jedinců, tak jako narušení vztahů, psychického zdraví, nebo i hmotné škody. Tyto činy provádí jednatel sám nebo ve skupině s dalšími. (Cvečková et al., 2010, s. 5)

V **nejužším pojetí** do rizikového chování nejčastěji zařazujeme: šikanu a násilí ve školách včetně dalších forem extrémně agresivního jednání, záškoláctví, rizikové sexuální chování, závislostní chování (adiktologie), rasismus a xenofobii, negativní působení sekt, extrémně rizikové sporty a rizikové chování v dopravě. V **pojetí širším** pak k těmto typům přiřazujeme dva typy, a to spektrum poruch příjmu potravy a okruh poruch a problémů spojených se syndromem týraného a zanedbávaného dítěte, jež jsou velkými ohnisky pro preventivní práci, ale nemůžeme je jednoznačně zařadit do konceptu rizikového chování. (Širůčková In: Mioviský a Bártík, 2010, s. 23-24)

Rizikové chování je ovlivňováno různými **faktory**. Tyto faktory dělíme na ochranné a rizikové. Ochranné faktory mohou vyvažovat působení rizikových faktorů a mají ochranný vliv nepřímý, kdy oslabují působení rizikových faktorů a přímý. (Csémy a Hamanová, 2014, s. 35-36)

Faktory ovlivňující rizikové chování jsou rozděleny na individuální, rodinné a společenské. Mezi **individuální faktory rizikové** řadíme zanedbávání a zneužívání v dětství, poruchy chování, malá sebedůvěra a sebeúcta, chronické nemoci a handicap, špatný školní prospěch, ale také přátelé s problémovým chováním, příslušnost k minoritám a další. Naopak mezi **individuální faktory ochranné** patří schopnost vyrovnání se s negativními zkušenostmi z dětství, vysoká inteligence, sebeúcta a sebedůvěra, sociální dovednosti, schopnost sebekontroly, vhodní přátelé, aj.

Rodinné faktory rizikové jsou například významná ztráta a dlouhodobé konflikty v rodině, nedostatečná komunikace v rodině, chronicky nemocní rodiče, dysfunkční rodina, příliš autoritativní nebo liberální výchova, nízký nebo velmi vysoký socioekonomický status rodiny atd. Mezi **rodinné faktory ochranné** patří dobré rodinné vztahy a otevřená komunikace mezi členy rodiny, podpora a přijímání dospívajícího, orientace rodiny i na jiné než konzumní hodnoty, dobrý socioekonomický status rodiny (socioekonomicky nejméně riziková je střední sociální třída).

Pod **společenské faktory rizikové** spadá například chudoba ve společnosti a nezaměstnanost, negativní vzory v okolí a komunita, v níž je snadná dostupnost drog, příležitost k nelegálním činnostem a další. Na druhé straně k **společenským faktorům ochranným** zařazujeme kvalitní školy, pozitivní vzory ve společnosti, dobrá okolní komunita, vytváření příležitostí pro mládež, silná sociální kontrola aj. (Csémy a Hamanová, 2014, s. 36-37)

V souvislosti s dospíváním vzniklo označení **syndrom rizikového chování v dospívání**. Přičemž toto označení chápeme jako soubor příznaků, které vznikají na stejné bázi. Dle Jessor (In: Csémy a Hamanová, 2014, s. 33) syndrom rizikového chování v dospívání má v kontextu s psychosociálním vývojem dospívajícího určitou funkci. Poskytuje mu pozitivní satisfakci v jeho vývojových nesnázích a napomáhá mu s řešením osobních problémů nebo nahrazuje něco důležitého, co dospívající aktuálně postrádá.

Jessor (1991) uvádí, že rozsáhlé výzkumy prokázaly, že rizikové chování dospívajících je záměrné, instrumentální a funkční a cílené. Avšak tyto cíle jsou ústřední a charakteristické pro správný psychosociální vývoj dospívajícího.

Z vývojové perspektivy je jednou z funkcí rizikového chování funkce socializace. Rizikové chování má v období dospívání formu vývojově přiměřeného experimentování a exploračního chování. Rizikové chování pak usnadňuje utváření sebepojetí a socializaci. Rizikové chování také pomáhá dospívajícím definovat a rozvíjet jejich vlastní identitu a podtrhuje jejich oddělení od rodičů (Carr-Gregg, 2010, s. 45). V procesu **formování identity** může rizikové chování usnadnit vyjádření osobního stylu a být vnímáno jako symbol nezávislosti. Dále o rizikovém chování můžeme uvažovat jako o projevu nedostatečné, neschopnosti či nevyzrálosti zvládat problémy a plnit úkoly spojené s vývojem. Konkrétní rizikové chování se může stát nástrojem pro zvládnutí určitého problému, čímž se může stát nebezpečné. (Širůčková In: Miovský a Bártík, 2010, s. 33-34)

Rizikové chování považujeme za **podstatný znak dospívání**, a to z důvodu, že velká část dospívajících má s rizikovým chováním nějakou konkrétní zkušenost, dále pak četnost a míra rizikového chování, které se v období dospívání zvyšují, přičemž v pozdějších fázích vývoje se projevy rizikového chování zmírňují či dochází k jejich odeznívání. (Širůčková In: Miovský a Bártík, 2010, s. 32)

1.1 Vybrané rizikové chování na internetu

S rostoucí úrovní počítačových dovedností a celkovému rozšíření internetu se v posledních letech rizikové chování dospívajících v hojné míře přesouvá do prostředí internetu.

Mezi **rizikové chování na internetu** řadíme kyberšikanu (forma psychické šikany prostřednictvím informačních a komunikačních technologií), kybergrooming (manipulativní internetová komunikace, která směřuje k osobnímu setkání s obětí), kyberstalking (nebezpečné pronásledování s využitím informačních a komunikačních technologií), sexting (rizikové sdílení a šíření materiálů se sexuálním obsahem), happy slapping (natáčení videa fyzického útoku, které je posléze šířeno na internetu) rizika sociálních sítí, hoax a spam (šíření poplašných a nevyžádaných zpráv), zneužití osobních údajů v prostředí elektronických médií, phishing a pharming (útoky v rámci internetového bankovníctví), sociální inženýrství (vytvoření falešné identity za účelem podvodu nebo trestné činnosti v prostředí internetu) a další. (E-bezpečí, 2008-2015)

V rámci bakalářské práce se zaměřujeme v kontextu s dospívajícími na čtyři konkrétní druhy rizikového chování na internetu, a to na kyberšikanu, kybergrooming, kyberstalking a sexting.

Děti a mládež se mezi sebou šikanují po celé generace, nicméně poslední generace je schopna využívat technologie a rozšířit tak svůj rozsah poškození. Tento jev se nazývá **kybernetická šikana** neboli **kyberšikana** a můžeme ho definovat jako úmyslné a opakující se chování, jehož cílem je ublížit oběti, a to pomocí počítačů, mobilních telefonů a dalších elektronických zařízení. (Hinduja a Patchin, 2014, s. 2)

Kopecký (2013, s. 7) definuje kyberšikanu jako **formu agrese**, jež je realizována pomocí informačních a komunikačních technologií na jedinci či skupině.

Kyberšikana je specifickou formou klasické šikany. Díky vlastnostem virtuální reality, a tím jaké nabízí nástroje k ubližování, se mění povaha celého průběhu šikanování. Kyberšikana se od klasické šikany liší tím, že agresor může být zcela v **anonymitě** a oběť se nikdy nemusí dozvědět, kdo jím je. Agresor si svoji oběť může vybrat záměrně a znát ji, ale také si ji může vybrat jen náhodně, například jen podle telefonního čísla a v životě se s ní neseťkat. Pachatelé jsou skryti za smyšlenými přezdívkami, emailovými adresami a skrytými čísly a anonymita jim poskytuje bezpečné zázemí pro stupňování agrese, kterou by si v konfrontaci „tváří v tvář“ nedovolili. (Kavalír, 2009, s. 16)

Další odlišností je, že šikanování ve virtuálním světě je jako vir, což znamená, že velké množství lidí (ve škole, v sousedství, ve městě, ale dokonce i ve světě) může být zapojeno do šikanování, a to třeba i **neúmyslně**. Informace o incidentu může kdokoli zjistit pomocí několika stisků klávesnice nebo dotykové obrazovky. Z čehož vyplývá, že okruh potenciálních obětí, pachatelů a svědků je neomezený. (Hinduja a Patchin, 2014, s. 3)

Na rozdíl od šikany klasické se před tou kybernetickou není možné schovat, jelikož agresor a oběť nemusí být fyzicky na stejném místě. Díky rozšíření a **snadné dostupnosti** komunikačních technologií nás může kdykoliv dohnout. Na jakémkoli místě a v jakémkoli čase. Kyberšikana má pro agresora výhodu v tom, že na rozdíl od opakujících se fyzických setkání u klasické šikany může jednorázově vyvěsit na web **jedinou** fotku oběti, a od té doby může být šířena mezi ostatní a kdokoli si ji může zkopírovat a disponovat s ní. (Kavalír, 2009, s. 16)

Kyberšikanu, tak jako klasickou šikanu dělíme na přímou a nepřímou. **Přímou** kyberšikanu dále dělíme na **fyzickou**, což je například úmyslné pořizování intimních či jiných fotografií a videí oběti a jejich umístování na internet; **verbální**, pod kterou spadají urážlivé a výhrušné e-maily a **neverbální**, jež je například posílání výhrušných a obscénních obrázků. **Nepřímou** šikanu dělíme na sociální, verbální a **podvádění vydáváním se za ně-**

koho jiného, falešné nahlášení závadného obsahu či chování. Za **nepřímou sociální** kyberšikanu považujeme například vylučování jedince z online skupiny. Mezi **nepřímou verbální** kyberšikanu patří například zveřejnění soukromé konverzace či informace a šíření pomluv na internetu. (Muller, 2014, s. 23)

Výsledky mnoha studií, jejichž tématem je kyberšikana přinesly zjištění, že právě mezi dětmi na základních školách a dospívajícími se toto rizikové chování objevuje nejčastěji, tudíž jsou **nejrizikovější skupinou** (Panáček, 2013, s. 105-106). Například Panáček (In: Šlosár, 2011, s. 142-143, 146, 149) upozorňuje na rozvoj kyberšikany především na středních školách. V roce 2011 byl proveden výzkum kyberšikany a souvisejících jevů na pěti vybraných Ostravských středních školách, přičemž za oběť kyberšikany se označilo 85 (8,46 %) respondentů z 1005, kteří odpověděli na tuto část dotazníku, přičemž významně více obětí bylo mezi dívkami (11,07 %) než mezi chlapci (5,51 %).

Muller (2014, s. 101) uvádí, že z výzkumů zaměřujících se na kyberšikanu vyplývá, že **42 %** dětí se setkalo s kyberšikanou na internetu. Počet případů kyberšikany stále roste a v některých případech dokonce vede k násilí či dokonce k sebevraždám. Dle nových zjištění se kyberšikana stává **závažnějším problémem** než šikana klasická.

Druhým námi vybraným rizikovým chováním na internetu je **kybergrooming**.

„Termín kybergrooming označuje chování uživatelů internetu (predátorů, kybergroomerů), které má v oběti vyvolat falešnou důvěru a přimět ji k osobní schůzce. Výsledkem této schůzky může být sexuální zneužití, fyzické násilí na oběti, zneužití oběti pro dětskou prostituci, k výrobě dětské pornografie apod.“ (Kopecký, 2010, s. 3) Pojem kybergrooming se prakticky používá výhradně ve spojení se sexuálním násilím (Mašková et al., 2012, s. 4).

Kybergrooming je druhem **psychické manipulace**, která je realizována pomocí internetu, ale také mobilních telefonů a dalších technologií. Je vázán na synchronní a asynchronní komunikační nástroje. V posledních letech se nejčastěji jedná o sociální sítě, veřejný chat, instant messengery (např. ICQ), VoIP (např. Skype) a internetové seznamky. (Kopecký a Krejčí, 2010, s. 14)

Psychická manipulace v rámci kybergroomingu je obvykle **dlouhodobá**. Trvá přibližně od 3 měsíců po dobu až několika let. Doba trvání je přitom závislá na způsobu manipulace a na důvěřivosti oběti. (Kopecký, 2010, s. 3)

Obětí kybergroomingu může být kterýkoli dospívající nebo dítě. Více ohrožení jsou však dospívající, kteří jsou cílovou skupinou našeho výzkumu. Přičemž jde častěji o dívky než o chlapce. Za rizikovou skupinu dále považujeme dospívající, kteří tráví mnoho volného času na internetu nebo také dospívající, kteří jsou osamělí, mají nedostatek sebedůvěry a sníženou sebeúctu, strádají nedostatkem lásky a pozornosti apod. (Mašková et al., 2012, s. 9)

Naopak útočníkem kybergroomingu mohou být uživatelé jak s nízkým tak i vysokým sociální statutem, kteří tvoří heterogenní skupinu. V řadě případů oběť pachatele zná. Mezi kybergroomery dle výzkumů převažují osoby, které prozatím trestány nebyly, ale vyskytují se mezi nimi i recidivisté, kteří již za sexuální útoky proti dětem a mladistvým odsouzení byli. Kybergroomeri často utvářejí sítě, ve kterých spolupracují, například na únosech dětí a mladistvých. (Kopecký a Krejčí, 2010, s. 15)

Průběh kybergroomingu prochází čtyřmi **základními etapami** – příprava kontaktu, kontakt s obětí, příprava na osobní setkání, osobní setkání. Během těchto etap útočník využívá různé techniky a postupy manipulace. (Kopecký, 2010, s. 4)

V **etapě přípravy kontaktu** si útočník připravuje podmínky pro realizování manipulace oběti. Jedním z nejčastějších postupů kybergroomera je vytvoření falešné identity, kdy o sobě útočník uvádí lživé osobní údaje. Útočníci jsou zpravidla starší než oběti, proto si dle potřeby upravují věk a svoji novou identitu doplňují o odpovídající fotografie. Falešná identita útočníka má dvě základní formy – statickou a dynamickou. Další variantou je falešná autorita, kdy útočník nevystupuje jako osoba fyzická, ale jak představitel firmy, přičemž nabízí svým obětem nějaký užitek, což je pro oběti velikým lákadlem. (Kopecký a Krejčí, 2010, s. 15-16)

Druhou etapou manipulace je **kontakt s obětí**, kdy útočník navazuje kontakt s obětí a snaží se vybudovat a prohloubit virtuální vztah. V této etapě se útočník snaží získat co nejvíce informací o oběti, nejen osobní údaje, jakou jsou jméno a věk, ale také jméno školy, kterou oběť navštěvuje, zájmy a záliba apod. Tyto údaje pak útočníkovi slouží k vytvoření profilu oběti, které si útočníci velmi často vytvářejí. Jedním z charakteristických rysů chování útočníka je tzv. mirroring (efekt zrcadlení), kdy útočník napodobuje oběť. Pokud oběť útočníkovi napíše, že má nějaké problémy a cítí se špatně, kybergroomer odpoví, že ji zcela chápe a že má podobné problémy. Nabízí jí, že se mu může kdykoliv a s čímkoliv svěřit. Tímto útočník navozuje u oběti pocit přátelství a důvěry. Dalším prostředkem manipulace

je vábení a uplácení oběti v podobě různých úplatků a dárků, např. dobíjení kreditu, peníze, mobilní telefony a další. (Kopecký a Krejčí, 2010, s. 16-18)

Třetí etapou manipulace je **příprava na osobní setkání**. Útočník již má diskriminující informace a osobní údaje oběti a plánuje s obětí osobní setkání. V této etapě se útočník snaží pomocí různých technik manipulace překonat věkový rozdíl mezi sebou a obětí. V rámci této techniky vznikají smyšlené historky, jako např. že na schůzce oběť vyzvedne starší osoba, třeba tatínek nebo starší sourozenec. Další možností je, že oběť po vyzvání na setkání schůzku odmítne a útočník ji začne vydírat. Útočník vyhrožuje, že zveřejní různé kompromitující materiály, od zaslání nahých fotografií rodině, po rozmístění těchto fotografií v okolí bydliště nebo sdílení na internetu. (Kopecký a Krejčí, 2010, s. 18-19)

Osobní setkání útočníka s obětí je poslední etapou kybergroomingu, přičemž je právě osobní schůzka hlavním cílem snahy útočníka a ukončení předcházejících etap. V rámci osobního setkání mohou pokračovat manipulace. První schůzka může být zcela nevinná a díky ní útočník může prohloubit vztah s obětí dárkem. Oběť tak může získat dojem, že útočník není nebezpečný a k útoku může dojít až po několika schůzkách. Sexuální či fyzický útok apod. má pro oběť neskutečné následky, a to v oblasti fyzické a především psychické. Oběť dokonce může být donucena k opakovaným schůzkám, na kterých útoky pokračují, a to pokud má útočník dostatek účinných nástrojů pro manipulaci s obětí. (Kopecký a Krejčí, 2010, s. 19)

Dalším konkrétním rizikovým chováním na internetu, které jsme vybrali pro účely bakalářské práce je **kyberstalking**.

Kyberstalking je opakované, dlouhodobé, stupňované a systematické obtěžování, které může mít řadu různých podob a různou intenzitu a je prováděno s využitím informačních a komunikačních technologií. Útočník rozesílá oběti různé zprávy pomocí instant messengerů, chatu, prostřednictvím VoIP technologií, sociálních sítí apod. Útočník se snaží u oběti vyvolat pocit strachu. (Kopecký a Krejčí, 2010, s. 24)

Kyberstalking je stalking digitální, který probíhá na dálku, útočník nikdy nevstupuje do osobního kontaktu s obětí a obvykle se neuchyluje k fyzickému násilí. (Mašková et al., 2012, s. 14)

U kyberstalkingu existuje **typologie útočníků**, která je závislá na vztahu mezi útočníkem a obětí. První z nich je, když oběť útočníka osobně zná a ví, že on je osobou, která ji pronásleduje, druhý je, když oběť útočníka zná, ale neví, že on je tou osobou, která ji proná-

sleduje a v posledním typu jde o oběť, která útočnicka osobně nezná. Rozpoznat útočnicka není vůbec snadné někdy až nemožné, kybestalker se může jevit jako společensky normální člověk, bez jakéhokoliv náznaku, že např. někoho obtěžuje. (Kopecký a Krejčí, 2010, s. 24) Pachatelé kyberstalkingu jsou převážně muži a obětí jsou častěji ženy. Útočník svým jednáním ventiluje své momentální emoce a v pozadí těchto soustavných a agresivních činů se skrývá ovládací myšlenka, umanutý úmysl, záměr nebo dokonce i blud. (Mašková et al., 2012, s. 15)

Kyberstalking se vyznačuje určitými projevy chování útočnicka. Jedním z těchto projevů jsou **opakované a dlouhodobé pokusy kontaktovat oběť**. Útočník se pokouší o kontakt s obětí pomocí e-mailů, zasíláním vzkazů na ICQ, Skype, chatu a jiných službách internetu. Obsah těchto zpráv může být příjemný, ale také urážející a zastrašující. Útočník také může ze začátku posílat zprávy příjemné se snahou získat odpověď či kontakt oběti a postupně posílat zprávy nevkusné, urážející a zastrašující. V rámci snahy o kontaktování oběti je útočník schopen využívat vyhrožování, vydírání apod. Dalším projevem je **demonstrování moci a síly útočnicka**. Útočník dává ve svých projevech důraz na výhrůžky, které v oběti budí strach a obavy. Výjimkou nejsou ani výhrůžky smrti oběti nebo vyhrožování fyzickým útokem na její blízké. Útočník zpravidla využívá různé druhy výhrůžek, které zakládá na poznacích o oběti, jako například vím, kde jsi a co děláš, vidím tě atd. Dále existuje varianta, **kdy se útočník vydává za oběť**. Předstírá, že se mu oběť za něco mstí, veřejně demonstruje, jak se pro daného člověka obětuje a co pro něj všechno dělá a podobně. Snaží se tak získat veřejnost na svoji stranu. Poslední projevem je **snaha poškodit reputaci oběti**, kdy se útočník snaží oběť očernit, například šířením dezinformací o oběti. Kyberstalker může vytvořit falešnou stránku na internetu či blog o oběti a právě tam zveřejňovat nepravdivé informace o oběti. Tyto informace dále šíří přes chat, ICQ, Skype, e-mail, sociální sítě a další. (Kopecký a Krejčí, 2010, s. 24-25)

V rámci této kapitoly se jako s posledním druhem rizikového chování na internetu setkáme s pojmem **sexting**.

Jedná se o poměrně nový fenomén, který souvisí s využíváním komunikačních a informačních technologií dětmi, dospívajícími, ale dokonce i dospělými, se nazývá sexting, česky sextování. Slovo sexting vzniklo jako složenina ze slov sex a textování. Sexting je elektronické rozesílání textových zpráv, fotografií či videa se sexuálním obsahem. Tyto zprávy, fotografie či videa jsou později zveřejňovány na internetu, a to především pokud dojde

k ukončení vztahu mezi osobami. S prvními případy sextingu jsme se setkali už v roce 2005. (Kopecký, 2009a)

Zahraniční literatura vymezuje pojem sexting jako přijímání a odesílání fotografií a videí se sexuální tematikou pomocí mobilního telefonu. Nejčastěji je tento termín používán s událostmi, kdy si dospívající sami vytvoří svoji nahou nebo částečně svlečenou fotografii a distribuují ji pomocí mobilního telefonu, i když je to možné i přes sociální sítě, e-mail, chat, apod. Fotografie jsou často posílány partnerům, ale občas se dostanou do nesprávných rukou a právě díky tomu, je toto chování problémem. Zatímco veřejnost se nejvíce znepokojuje tímto rizikovým chováním u dospívajících, existují důkazy, že je toto chování objevuje i u dospělé části populace. (Hinduja a Patchin, 2010, s. 1)

Dle Kopeckého (2013, s. 48) se sexting projevuje ve dvou základních formách, a to v podobě **umíst'ování** vlastních fotografií či videa se sexuálním obsahem na internet a v podobě **rozesílání** těchto materiálů jiným osobám.

S rozesíláním a sdílením vlastních fotek a videí se sexuálním obsahem přicházejí velká rizika. Tyto materiály poskytujeme potencionálnímu útočníkovi, tudíž mu dáváme prostor pro jejich zneužití, materiály mohou na internetu být i několik let a ocitát se na pornografických webech. Šířitel sextingu a jeho rodina mohou být poškozeni na dobré pověsti a důvěryhodnosti nebo se šířitel sextingu může stát pachatelem trestného činu. (Mašková et al., 2012, s. 12)

Motivace k sebe prezentaci s využitím sextingu je poměrně složitá. Dospívající se pomocí sextingu snaží upoutat pozornost v důsledku nedostatku pozornosti, provokují s cílem adrenalinového prožitku, vyrovnávají se s vlastní sexualitou, domnívají se, že je to moderní

a dělají to i ostatní nebo si často neuvědomují příslušná rizika. (Mašková et al., 2012, s. 13)

Sexting je často prostředkem pro vydírání v rámci kybergroomingu a podporuje šíření pornografie dětí a mladistvých, které je celosvětově zakázáno (Kopecký, 2009a).

1.2 Projekty zaměřené na rizikové chování na internetu

V rámci prevence a mapování výskytu rizikového chování na internetu a dalších rizik spojených s internetem vznikají různé projekty. Tyto projekty jsou realizovány pod záštitou složek státu, jako je například Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy nebo se jedná o projekty realizované krajem (Kraje pro bezpečný internet), městem či školou a dalšími.

Jeden z největších celorepublikových projektů zaměřených na prevenci, výzkum, intervenci a osvětu rizikového chování na internetu a související fenomény je **E-bezpečí**. Tento projekt realizuje Centrum prevence rizikové virtuální komunikace Pedagogické fakulty Univerzity Palackého ve spolupráci s dalšími institucemi. Mezi hlavní partnery projektu patří Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky, Ministerstvo vnitra České republiky, Policie České republiky, Seznam.cz, Google a další. Činnosti projektu E-bezpečí jsou terénní práce s nerůznějšími cílovými skupinami, realizace preventivních vzdělávacích akcí, přednášková činnost, realizace pravidelných celorepublikových výzkumných šetření zaměřená na rizikovou komunikaci v online prostředí, provozování online poradny atd. Mezi cílové skupiny projektu patří žáci a studenti základních a středních škol, učitelé a preventisté rizikového chování, metodici prevence, policisté, vychovatelé, rodiče a další. (E-bezpečí, 2008-2015)

V rámci celé Evropy existuje nadnárodní výzkumná síť **EU Kids Online**, která je koordinovaná fakultou médií a komunikací, London School of Economics and Political Science. Tato výzkumná síť byla financována Evropskou komisí a jejím cílem je koordinovat a iniciovat výzkumná šetření. Tyto výzkumy jsou zaměřené na to, jak děti využívají nová média se zaměřením na rizika a bezpečnost. Do tohoto projektu je zapojeno 33 zemí včetně České republiky. (EU Kids Online, 2014)

Díky výše uvedeným skutečnostem můžeme říci, že rizikové chování je jedním z pojmů, který vymezuje takové chování, které s sebou nese ohrožení jedince, skupiny či celé společnosti v různorodých oblastech života. Takovéto chování je ovlivňováno různými vnějšími a vnitřními vlivy. Mezi tyto vlivy můžeme zařadit právě ochranné a rizikové faktory, přičemž mezi vnější řadíme především rodinné a společenské a mezi vnitřní ty individuální. Rizikové chování je považováno za jeden z podstatných znaků dospívání, s čím souvisí Jessorova teorie syndromu rizikového chování v dospívání (In: Csémy a Hamanová, 2014, s. 33), ale také vývojově podmíněné explorační chování a experimentování v tomto období. Dále také souvisí s přirozeným vývojem v období dospívání, především v oblasti sebepojetí, procesu formování identity a socializace. Rizikové chování se objevuje také s vývojovými úkoly, které jedinec není schopen zvládnout a tímto chováním může poukazovat na tyto potíže a problémy.

Rizikové chování na internetu se stalo fenoménem na začátku 21. století, a to především díky lepší dostupnosti informačních technologií, rozšířením pokrytí signálu internetového připojení a rozvoji počítačové gramotnosti lidí. Přesun populace k monitorům počítačů,

tabletům a smartphonům zapříčinil i plynulý přechod rizikového chování do virtuálního prostředí, internetu.

Jelikož se rizikové chování na internetu stále rozšiřuje, stalo se jedním z aktuálních a závažných témat sociální pedagogiky. Toto rozšíření se také stalo důvodem pro vznik řady projektů zaměřených na prevenci tohoto chování (např. výše uvedené). A to od nejmenších projektů v rámci jedné školy až po projekty na celosvětové úrovni.

2 INTERNET JAKO PROSTŘEDÍ RIZIKOVÉHO CHOVÁNÍ

Jelikož se v rámci bakalářské práce zabýváme rizikovým chováním na internetu, je naprosto nezbytností, abychom si specifika internetu jako prostředí rizikového chování vymezili.

Lupač a Sládek (2008) uvádí, že právě dospívající jsou nejčastější uživatelé internetu v České republice, přičemž Ševčíková (2014, s. 21) odhaduje, že v současnosti používá internet 95 % dospívajících.

Internet je **celosvětová počítačová síť**, která se skládá z mnoha dílčích sítí. Nabízí mnoho různých služeb, z nichž nejdůležitější jsou elektronická pošta (e-mail) a World Wide Web (www). (Winkler, 2009, s. 170) Internet je dnes ústřední platformou nových médií. Má digitální podstatu, počítačové zpracování a je interaktivní. Prostřednictvím internetu mohou nová média získávat nekonečné množství počtu podob. (Pavlíček, 2010, s. 48) Internet nezajišťuje spolehlivé připojení, ani kvalitu přenosu a jeho největším problémem je **bezpečnost** (Vitovský, 2004, s. 124).

Internet je technicky zcela nové médium, které se od všech dosavadních médií podstatně liší. Není tzv. masovým médiem v existujícím slova smyslu, jelikož umožňuje uživateli individuální a svobodný výběr zdrojů. Internet byl primárně vytvořen pro výměnu informací, ale postupně s jeho využíváním vzniklo plno dalších funkcí. Můžeme říci, že internet zastává **funkce všech elektronických médií** – na internetu si můžeme pustit film nebo seriál, podobně jako v televizi, můžeme telefonovat, přečíst si knihu a poslouchat hudbu či rádio. V současnosti má většina periodického tisku i svoji internetovou verzi nebo existují čistě internetové noviny a magazíny. Důležitým informačním zdrojem jsou specializované informační stránky různých úřadů, ústavů a institucí. Zcela nový informační typ jsou osobní stránky tzv. blogy, které jsou plně amatérské tvorby nejrůznějšího druhu. Specifickou funkcí internetu jsou dálkově provozované služby, především komunikační, do kterých spadá populární elektronická pošta a SMS zprávy, ale také elektronické bankovníctví, elektronické nakupování a další. Zastoupení jednotlivých funkcí je závislé na celkovém používání internetu a na stupni vývoje informační společnosti. (Musil, 2008, s. 34-35)

Internet se stal **fenomémem**, který více a více zasahuje do života nejen dospívajících, ale i ostatních lidí. Dospívající v dnešní době však více než dříve vyrůstají s příležitostmi být stále připojeni k internetu dle svých potřeb. S dostupností internetu roste i jeho potřeba a vliv na soukromí dospívajících. Dospívající využívají tento komunikační prostředek jako

nástroj umožňující kontakt se vzdálenými přáteli, hledání přátel nových a partnera, ale také k zábavě. Díky internetu mají dospívající snadný přístup k informacím a může sloužit k rozvoji komunikačních dovedností a bývá využíván k práci do školy atd. (Šmahel a Konečný In: Macek, 2012, s. 161) Internet je místem, kde se hodně lidí chová odlišně než v reálném životě, což má jak pozitivní, tak i negativní důsledky (Hulanová, 2012, s. 21). Zásluhou rostoucí úrovně počítačových dovedností, celkovému rozšíření internetu a pocitu **anonymity** může jedinec nabývat dojmu, že nad jeho chováním není žádná vnější kontrola. Internet umožňuje poměrně snadno šířit **libovolné informace**, které jen málokdy podléhají cenzuře či věcné kontrole správnosti. Díky tomu vzniká velký prostor k šíření záměrných dezinformací o podstatě věcí a dezinformací, jejichž cílem je ovlivňování postojů jiných uživatelů k sobě samému za účelem zvýšení vlastní hodnoty či prestiže nebo jiným konkrétním uživatelům, respektive skupinám. Internet nám například dovoluje zvýraznit dobré vlastnosti naší osobnosti a potlačovat ty, za které se stydíme. (Konečný, 2011, s. 38)

2.1 Vybrané sociální sítě

Sociální sítě poskytují dospívajícím novou formu komunikace. Je to z velké části neregulovatelné prostředí, které může dospívajícím nabízet mnoho pozitivních příležitostí, ale také problémů. V online prostředí sociálních sítí může dojít k vyloučení osoby ze seznamu „přátel“, vyhrožování, vytvoření falešného profilu, zneužívání informací a fotografií atd. Toto všechno patří do forem rizikové chování na internetu. (Hollá, 2013, s. 8, 26)

Pojem **sociální síť** má mnoho významů a používal se již mnoho let před vznikem internetu. V roce 1954 ho definoval sociolog J. A. Barnes, přičemž se jednalo o sociologický termín, který sloužil k popisu různých sociálních skupin a komunit spojených pomocí společných zálib, přátelství, sexuální orientace, náboženské příslušnosti aj. (Pavlíček, 2010, s. 126)

„V sociální síti dochází ke vzájemnému ovlivňování a obohacování celé skupiny/komunity. Každý jedinec se již narozením stává členem jisté **sociální skupiny**. Skupinová příslušnost jej provází po celý život, projevuje se v jeho citech, chování a myšlení. Díky tomu, že člověk nežije sám, ale vždy je závislý na jiných osobách, dochází k formování jeho psychiky a života obecně.“ (Pavlíček, 2010, s. 126-127)

Pojmem sociální sítě nazýváme **internetové projekty**, které jsou zaměřeny na sdílení informací, fotografií a dalších osobních údajů uživatelů a prezentování těchto uživatelů po-

mocí jejich profilů, dávají možnost navázání sociálních vztahů s ostatními uživateli, a to pomocí řady zajímavých nástrojů, online her, komunikačních fór, chatu a diskusních skupin, jsou prostorem pro interaktivní zábavu a virtuální reprezentací lidské společnosti. (Kopecký, 2009b)

V současnosti označujeme sociální sítě jako weby druhé generace. Sociální síť je dynamický web, ve kterém se zaregistrovaný uživatel aktivně podílí na tvorbě jeho obsahu. (Toman, 2011, s. 74)

Sociální sítě umožňují snadné spojení s ostatními uživateli s možností sdílení fotografií. Pokud na nich uživatelé nedodržují bezpečnostní pravidla, mohou se pak stát nástrojem k rozšiřování pomluv. Tlak na jedince od okolí z hlediska popularity díky množství „přátel“ může vést uživatele k tomu, že si přidají do seznamu „přátel“ člověka, kterého neznají a tím mu poskytnou přístup k osobním údajům a fotografiím. (Rogers, 2011, s. 34)

Na sociálních sítích je velice jednoduché vytvořit **falešný profil** a kontaktovat oběti šikany pod cizí identitou, což agresorům umožňuje sledovat svoji oběť, ale zároveň být v anonymitě. (Rogers, 2011, s. 34)

Mezi nejoblíbenější celosvětové sociální sítě patří Facebook, Twitter, Myspace a Google+. Zcela nejoblíbenější sociální síť **Facebook** vznikl v roce 2004 a původně byl určený jako síť pro studenty Harvardské univerzity (Burian, 2014, s. 84). Tato sociální síť má široké spektrum využití, jako například tvorbu vlastních sociálních sítí a podsítí, komunikaci mezi uživateli, sdílení multimediálních dat všech druhů, navazování a udržování vztahů, zábavu. Facebook si získal na českém internetovém trhu už v roce 2010 přes dva miliony uživatelů (Dědiček, 2010, s. 17). Jedinec, který se chce na Facebook přihlásit, se zaregistruje na úvodní stránce, kde vyplní základní informace, jako je jméno, heslo, e-mail, pohlaví, datum narození, zaměstnání a volba země. Účet na Facebooku je aktivován pomocí e-mailu. Profil se obvykle doplňuje fotografií uživatele. Tímto je profil kompletní a uživatel může začít hledat „přátel“ na Facebooku a sám být na něm k dispozici ostatním uživatelům, kteří hledají „přátel“ se stejnými zájmy. Mezi základní funkce Facebooku patří: textové zprávy, odkazy, fotografie a videa, tzv. Zed' (co je na ní, vidí všichni „přátel“), Zprávy (mezi vybranými „přáteli“), Události a „Šťouchnutí“, Stránky a Skupiny. (Toman, 2011, s. 74)

Další oblíbená a zároveň druhá nejpoužívanější sociální síť na světě je **Myspace**, která vznikla v roce 2003 (Burian, 2014, s. 84). Myspace se zaměřuje na filmy, hudbu, hry

a různá témata k diskuzím týkajících se aktuálního dění ve světě filmu, hudby, ale také televize. Dalo by se říci, že Myspace se snaží propojit veškeré kulturní dění mezi lidmi v reálném čase. Profil na této sociální síti na rozdíl od Facebooku zcela upravitelný, díky čemuž získává na osobitosti. Navíc umožňuje přehrávání hudby a tvorbu playlistů. Myspace se obecně označuje jako „alternativní“ a „kreativní“ síť pro mladé. (Pavlíček, 2010, s. 153)

Dalším oblíbeným poskytovatelem sociální sítě je **Twitter**, který vznikl v roce 2006 (Burian, 2014, s. 84). Twitter je mobilní sociální síť a mikroblogovací služba, kde si každý uživatel píše svůj osobní blog (Pavlíček, 2010, s. 145). Cílem Twitteru je umožnit uživatelům psát a zasílat své texty a číst texty, které jsou zasílány ostatními uživateli. Maximální délka těchto textů je 140 znaků a jsou označovány jako „tweety“. Tyto texty se při zaslání zobrazí na profilu uživatele a na stránkách odběratelů, jež jsou k profilu přiřazeni. Twitter je na rozdíl od Facebooku jednoduchá služba, kterou si uživatel vytvoří podle svých představ, například jako variaci na čtení médií a blogů, ale samozřejmě ho lze využívat jako konverzační nástroj podobný Facebooku. Tím, že je počet znaků v textu omezený, jsou uživatelé nuceni popisovat opravdu jen to podstatné a zbytečné informace si nechávají pro sebe. Toto je jeden z důvodů proč někteří jedinci dávají přednost Twitteru před Facebookem, který je poměrně zahlcen statusy uživatelů, skupinami a stránkami. (Toman, 2011, s. 75-76)

Sociální síť **Google+** vznikl v roce 2011 jako obdoba Facebooku. Hlavní rozdíl mezi těmito sítěmi spočívá v nastavení sdílení přes tzv. kruhy, do kterých má uživatel možnost rozdělit jednotlivé osoby a sdílet jisté věci jen s těmi uživateli, pro které je to přínosem, nebo se jich to jakkoliv týká. (Burian, 2014, s. 84) Tato sociální síť na podzim roku 2014 překročil dvoumiliardovou hranici registrovaných uživatelů, ale nejpoužívanější sociální síť je stále Facebook. Google+ se zaměřuje především na uživatele, kteří využívají mobilní telefony. Mobilní operační systém Android, který je zpracovaný právě společností Google poskytuje uživatelům dvě užitečné služby. První z nich je automatické ukládání fotografií do „cloudu“ od Google - Photos. Tato aplikace umožňuje snadné spravování fotografií, jejich úpravu a tvorbu koláží. Druhá služba je Hangouts, která zvládá textování, telefonování, posílání obrázků a propojuje počítač, tablet i mobilní telefon. (Kasík, 2014)

Mezi největší české sociální sítě řadíme **Libimseti.cz**, **Lide.cz** a **Spoluzaci.cz**. Sociální síť Spoluzaci.cz slouží k vytváření tzv. tříd. V jednotlivých třídách uživatelé mohou sdílet s ostatními uživateli studijní materiály a navzájem mezi sebou komunikovat. Lide.cz a Libimseti.cz slouží primárně ke komunikaci a seznámení. (Dočekal, 2009)

2.2 Vybrané nástroje elektronické komunikace

Nástroje elektronické komunikace jsou častým prostředím internetu, kde se vyskytuje rizikové chování dospívajících. Z tohoto důvodu se věnujeme elektronické komunikaci a jejím specifickým v rámci tématu bakalářské práce.

Základní druh elektronické komunikace je komunikace internetová, která je vázaná na platformu počítačové sítě. Internetová komunikace je tzv. **online komunikace**, kterou dále můžeme dělit na komunikaci synchronní a asynchronní. **Synchronní komunikace** je realizovaná v reálném čase a oba komunikanti jsou přítomni komunikační situaci. Naopak **asynchronní komunikace** je komunikací bez odezvy v reálném čase. (Kopecký, 2007, s. 21, 23)

Jednoduchá komunikace je asi hlavním podstatným znakem internetu, jež ho odlišuje od ostatních médií. Náklady na internetovou komunikaci jsou velice nízké, možná i nulové. Díky relativní uživatelské jednoduchosti a ekonomické dostupnosti se internet stal **nejpoužívanějším komunikačním médiem** současnosti. Mezi nejrozšířenější nástroje internetové komunikace patří Elektronická pošta, Voice over Internet Protocol, Instant messaging a Chat. (Pavlíček, 2010, s. 50) Elektronická komunikace je neřízená, hromadná, anonymní, časově a místně neomezená, závislá na technologickém zabezpečení a počítačové gramotnosti komunikujících. Základním prostředkem elektronické komunikace je psaný jazyk, přičemž v menší míře je využíván i jazyk mluvený. Uživatelé často nahrazují neverbální komunikaci různými symboly a ikonami a jsou ve zprostředkovaném sociálním kontaktu. (Kopecký, 2007, s. 9-10)

Stále nejpoužívanějším komunikačním nástrojem internetu je **elektronická pošta** neboli **e-mail**. E-mail byl revolučním vynálezem, který umožnil poprvé v historii lidstva rychlou komunikaci na velké vzdálenosti, a to prakticky zadarmo. (Pavlíček, 2010, s. 50) E-mail je základní komunikační nástroj 21. Století, který poskytuje efektivní synchronní komunikaci. E-mail jako služba je poskytována jako software, přičemž klasickým poštovním klientem je Microsoft Outlook, nebo i jako tzv. webmail, kdy je poštovní klient umístěn na Internetu. Mezi poskytovatele webmailu patří například seznam.cz, email.cz, gmail.com a další. (Kopecký, 2007, s. 23)

Voice over Internet Protocol (zkráceně VoIP) je technologie přenosu digitalizovaného hlasu a videa pomocí počítačové sítě nebo jiného média. Jasnou výhodou je velmi nízká cena, ale často jsou zcela zdarma. VoIP je využíván pro telefonování či video pomocí in-

ternetu, intranetu a jiného datového spojení. Mezi nejpoužívanější programy, které umožňují využití této technologie, patří **Skype** a **Google Talk**. Tyto programy mají i jiné komunikační funkce než telefonování a video, a to například chat a e-mail. (Pavlíček, 2010, s. 51)

Instant messaging (zkráceně IM) je nástroj internetové komunikace, který na rozdíl od e-mailu slouží k bezprostřední komunikaci. Mezi nejznámější programy Instant messagingu patří MSN Messenger, Messenger a v České republice stále populární **ICQ**. Díky těmto programům může uživatel sledovat dostupnost svých zaregistrovaných přátel či známých a dle potřeby jim psát zprávy, diskutovat, posílat různé soubory, ale také komunikovat audiovizuálně. Jejich primární výhoda je na rozdíl od e-mailu odeslání a přijetí zpráv v reálném čase. (Pavlíček, 2010, s. 52)

Nejrozšířenějším internetovým synchronním komunikačním nástrojem je **chat**. Chat je pro uživatele zajímavý zejména díky anonymitě, která v diskutích vyvolává ohromný komunikační potenciál. Základní obměnou chatu je textová diskuze, která využívá specifický jazyk. V textu je objevují různé symboly, a to především emotikony. Pro chatování můžeme užívat počítačové programy, ale v současnosti jsou chaty realizovány přímo v prostředí webových stránek, např. **www.xchat.cz**. Díky chatům mohou uživatelé vytvářet různé virtuální komunity a sociální vazby a navazovat přátelské i partnerské vztahy. Chaty nabízejí příležitost mezilidského kontaktu z domova, kavárny či školy a podstatným způsobem ho ovlivňují. Realizované výzkumy zabývající se vlivem chatu na jedince poskytují rozporuplné výsledky, tudíž chat nelze označit jako pozitivně či negativně působící nástroj. Pozitivně působící vliv můžeme například označit chat projektu **chat.linkabezpeci.cz**, který je zaměřen na tvorbu bezpečného prostředí. Tento chat je vytvořen pro děti a mládež do 18 let, kteří se nacházejí v obtížných životních situacích a potřebují si o těchto situacích a problémech s někým anonymně promluvit. (Kopecký, 2007, s. 41-43)

Rozmanitost prostředí internetu nabízí nespočetné množství podnětů, které mohou být využité, respektive zneužité k rizikovému chování. (Hollá, 2013, s. 99) Z výše uvedených skutečností vyplývá, že prostředí internetu má mnoho podob a poskytuje nám velké množství služeb, ať už se jedná o sociální síť nebo nástroje elektronické komunikace či obecně o webové stránky, které jsou základním pilířem a podstatou internetového prostředí. Sociální sítě jsou v posledních letech na vzestupu, přičemž mezi dospívajícími je stále nejoblíbenější Facebook. Co se týče elektronické komunikace asynchronní, celkově nejdéle a nejčastěji používaným nástrojem je e-mail, který považujeme za revoluční vynález 20. století.

V rámci synchronní elektronické komunikace na internetu jsou stále oblíbené konkrétní softwary jako je Skype, ICQ, ale také chatové místnosti s různými webovými sídly. Internet poskytuje dospívajícím a nejen jim, určitou míru a pocit anonymity, díky čemuž se stává ideálním prostředím pro rizikové chování. Závěrem můžeme zkonstatovat, že internet má nekonečně mnoho způsobů využití a postupem času se stal běžnou součástí našeho každodenního života.

3 OBDOBÍ DOSPÍVÁNÍ VE VZTAHU K RIZIKOVÉMU CHOVÁNÍ

V období dospívání mladý jedinec prochází významnými změnami, díky kterým se stává zranitelným. Z toho důvodu jsou dospívající považováni za jednu z nejohroženějších skupin naší populace. Část dospívajících přejímá nevhodný životní styl, který je považován za rizikový. V současnosti u dospívajících pozorujeme zřetelný nárůst rozličných forem rizikového chování. (Marková, 2008) V souvislosti s tímto trendem u dospívajících vznikl pojem „syndrom rizikového chování“ a s ním spojené faktory ovlivňující rizikové chování, které jsme charakterizovali v kapitole č. 1 Rizikové chování dospívajících.

Období dospívání můžeme charakterizovat jako dobu, která začíná přibližně **jedenáctým** rokem života a končí rokem **dvacátým**. V zahraniční literatuře se setkáváme s odlišnou věkovou hranicí, jež je pro chlapce 13 až 23 let a pro dívky 12 až 21 let (Corsini, 2002, s. 21). V období dospívání dochází ke **komplexním proměnám osobnosti** v somatické, psychické i sociální oblasti. Ve většině případů jsou změny primárně podmíněny biologicky, ale vždy na ně ve velké míře působí i sociální a psychické faktory, se kterými jsou v interakci. Dospívání je specifická životní etapa, jež má svůj subjektivní a objektivní význam a charakteristické znaky v rámci životního cyklu. Jedná se o období života, kdy se jedinec zabývá hledáním a přehodnocováním a v němž má zdolat vlastní proměnu, vytvořit si pro sebe uspokojivou, více zralou verzi vlastní identity a dovršit přijatelného sociálního postavení ve společnosti. (Vágnerová, 2012, s. 367)

Délka etapy dospívání ve srovnání s minulostí narůstá, dříve začíná a později končí, a to v první řadě z psychosociálního aspektu (Vágnerová, 2012, s. 367).

Během dospívání jde především o přípravu dospívajícího na roli, kterou bude hrát v dospělosti. Jedná se o vývojovou fázi, jež se odehrává mezi dětstvím a ranou dospělostí. Dle Vašutové (Vašutová, Panáček et al., 2013, s. 9) dělíme dospívání na ranou, střední a pozdní adolescenci. Zatímco dle Čačky (2002, s. 13) lze dospívání dělit na tři vývojové etapy, které nazýváme prepuberta, puberta a adolescence, nebo na dvě na sebe navazující období, a to pubescenci a adolescenci. V pedagogicko-psychologickém pojetí se jedinci v období dospívání též označují jako **mládež** (Průcha, Walterová, Mareš, 2013, s. 12)

Pro období dospívání je charakteristická rozdílná akcelerace vývoje, a to nejen mezi dívkami a chlapci, ale i u stejného pohlaví. Z hlediska fyziologických a psychických změn v závislosti na pohlaví se setkáváme, že právě u dívek tyto změny nastávají dříve než u chlapců. Ale i u stejného pohlaví můžeme pozorovat odlišnosti v hranici nástupu jednot-

livých fází vývoje, tudíž se u stejně starých dětí můžeme setkat s různou fyzickou a psychickou vyspělostí. Proměnlivost nástupu a průběh dospívání jsou tedy zřetelné. V posledním století se vývoj a růst u dětí urychlil a změny fyzického charakteru nastupují dříve. Tento trend nazýváme **sekulární akcelerace**. (Binarová In: Šimíčková-Čížková, 2008, s. 101)

V období dospívání si je jedinec hledá a utváří vlastní identitu, přičemž se v rámci tohoto období jedná o **základní vývojový úkol** (Sobotková, 2014, s. 31). Identitu definujeme jako vymezení sebe sama jako jedince, který se odlišuje od ostatních, ale existuje v kontextu vztahů s ostatními. Součástí identity v období dospívání jsou především vztahy k určitým lidem nebo skupinám, do nichž dospívající patří a cítí se jimi být akceptován. Pomocí těchto vztahů se jedinec v období dospívání vymezuje jak pozitivně, tak negativně. V procesu rozvoje vlastní identity je důležitý prožitek skupinové identity, protože čím se identifikace jedince se skupinou hlubší, tím je dospívající konformnější k jejím normám a hodnotám. Takovou skupinou může být i skupina v rámci sociálních sítí, které podporují propojování kontaktů mezi dospívajícími a vzájemnými spojeními vytvářejí síť vztahů (Hollá, 2013, s. 27). Konformita a oddanost k vrstevnické skupině vystihuje potřebu opory dospívajícího v průběhu osamostatňování, kterou získává jinde než v rodině. V případě, že se dospívajícímu dostává této opory od skupiny, nemusí být zodpovědný za své chování, protože ho skupina zbavuje individuální zodpovědnosti. Kvůli tomu se dospívající projevují často nekonformně, někdy až agresivně a asociálně. (Vágnerová, 2012, s. 458-459) Vrstevnické skupiny mají na dospívajícího pozitivní vliv, ale také vedou k rizikovému chování a vrstevnická skupina je dle Hollé (2013, s. 53) tudíž považovaná za faktor ovlivňující rizikové chování na internetu. Online komunikace do značné míry ovlivňuje interakci vrstevníků, které se více odehrávají v prostředí internetu, přičemž důležitou úlohu v rozvíjení vztahů a zájmů vrstevníků sehrávají sociální sítě, chaty, atd. Internet tak může být ohrožením pro vrstevníky, kteří ho zneužívají k poškození svých vrstevníků.

Dospívající často využívají internet jako prostředek pro hledání a experimentování s vlastní identitou. V rámci své virtuální identity například zvýrazňují jen určité vlastnosti a rysy své osobnosti a považují to za určitou formu zábavy. Dospívání je obdobím, v němž je jedinec plný ideálů a v podstatě hledá ideální podobu sebe sama, což se odráží v chování dospívajících v prostředí internetu – dospívající si chtějí zkusit, jaké je to být ideálem a touží se stát takovými, jací jsou v prostředí internetu i v reálném životě. Naopak se můžeme setkat s fenoménem „**opravdového**“ já, kdy se dospívající domnívají,

že v prostředí internetu mohou projevit své pravé, nezatížené komplexy a rolemi s reálného života. Další jev spojený s prostředím internetu se týká pocitu dospívajícího, kdy se pomocí internetu stává „novým člověkem“ a pocituje svobodu a nezávislost. (Šmahel, 2003, s. 52-53, 55, 61-63)

Výše uvedené chování dospívajících v prostředí internetu je ovlivněno základní proměnou, kterou je míra anonymity. Dospívající vnímají prostřední internetu jako prostředí bez závazků, zábran, ale také jako prostředí lži a přetvářky, což se odráží na jejich chování v tomto prostředí. Na druhou stranu berou prostředí internetu jako prostředí odreagování a zábavy a prostředí štěstí, které jim dává například pocit sounáležitosti. (Šmahel, 2003, s. 27, 30-31, 33)

Celá fáze dospívání je protkaná řadou rizikových faktorů. Často se setkáváme se selháním při naplňování jednotlivých rolí, které jsou spjaty s obdobím dospívání a se selháním dospívajícího v utváření a udržování dobrých vztahů s vrstevníky. Důsledkem těchto selhání může být odmítnutí vrstevnickou skupinou, které může vést k rizikovému chování, sociální izolaci nebo k přijímání norem antisociálních vrstevnických skupin. Charakteristickým příkladem jsou problémy krátkodobého, ale i dlouhodobého charakteru, ve vztahu k opačnému pohlaví. Neschopnost utvořit a udržet partnerský vztah, což může být spojeno i s poruchami identifikace sexuální. Typický je také nedostatečný vývoj vlastní identity, vnitřní zmatek, ale také citová dezorientace, která vede k pocitům bezmocnosti a méněcennosti. Důsledkem se opět může stát rizikové chování. (Kraus In: Kraus et al., 2006, s. 13)

Dospívání je období života, v němž jsou sklony **experimentovat s rizikem** považovány za normální způsob vývoje jedince, avšak pokud je takové chování v přechodném trvání a v omezené míře, která ještě neznamená ohrožení dospívajícího. V posledních dekádách se však zvyšuje počet dospívajících, kteří přijímají rizikový způsob života, jehož následky je ohrožují, ale dokonce i poškozují. (Csémy a Hamanová, 2014, s. 32-33)

3.1 Specifika pubescence v kontextu vývojových změn v oblasti somatické, sociální a psychické

V rámci bakalářské práce charakterizujeme zvláště pubescenci a adolescenci, a to zejména, protože mezi těmito dvěma obdobími vzniká z hlediska vývojových změn mnoho odlišností. Zaměřili jsme se na tyto dvě období z hlediska vývojových změn v oblasti somatické,

sociální a psychické, a to především proto, že právě vývojové změny v těchto oblastech, společně s vnějšími faktory, podmiňující rizikové chování dospívajících (Marková, 2008).

Pubescenci časově zařazujeme mezi **jedenáctý** a **patnáctý** rok života. Za nejnápadnější změnu považujeme tělesné dospívání, které je spojeno s dozráváním pohlavních orgánů, tj. **pubertou**. V této souvislosti nastává změna zevnějšku jedince, která se stane podnětem pro změnu sebepojetí, ale i chování okolí. Biologické zrání je stimulem pro další změny. Jedná se o proces, který má i psychosociální důsledky. Z hlediska celkového vývoje dochází ke změně způsobu myšlení, kdy je dospívající schopen uvažovat abstraktně. Hormonální proměny zase stimulují **emoční prožívání**. Toto prožívání má různé výkyvy, jež mají subjektivní i objektivní dopad a mohou ovlivňovat myšlení dospívajícího. Pubescent se začíná osamostatňovat od rodičů. Pro toto období jsou důležité přátelské vztahy a první lásky. Pubescenti se mezi vrstevníky snaží najít někoho, komu by mohli důvěřovat a s kým by mohli sdílet své pocity. Touha po takovém vztahu se objevuje už na začátku pubescence. Důvěrný vztah je důležitou emoční vazbou, ale slouží i jako kontext pro sebepoznání jedince a jako zdroj opory pro zvládnání jakýchkoli problémů, se kterými se pubescent potýká v rámci vývojových změn. (Vágnerová, 2012, s. 369, 431)

Ve fázi pubescence se mění vztahy s lidmi, jak s dospělými, tak i s vrstevníky. Toto období je fází experimentování s různými rolemi a vztahy. Pubescent odmítá formální nadřazenost autorit, jako jsou rodiče nebo učitelé, kritizuje je a sám má zájem stát se autoritou. Kritický postoj k sobě samému bývá mnohem větší, ale jedná se pouze o vnitřní záležitost jedince a vědí o něm nanejvýš nejbližší přátelé. Toto chování je typickým znakem dospívání. (Vágnerová, 2012, s. 396)

V období pubescence jsou v rámci socializace, která postupně vede k individualizaci a osamostatnění, důležité vrstevnické skupiny. Vrstevnické vztahy jsou v období pubescence charakteristické proměnlivostí, hledáním a experimentováním, které může vést k napětí. Pubescenti na rozdíl od adolescentů mají více konfliktů jak se členy vlastní skupiny, tak i s těmi, které do jejich skupiny nepatří. Zkušenosti v rámci vrstevnické skupiny přispívají k tolik důležitému rozvoji vlastní identity každého jedince. (Vágnerová, 2012, s. 429-430)

Pubescenci dále dělíme na fázi prepuberty neboli první pubertální fázi a fázi vlastní puberty neboli druhou pubertální fázi. (Langmeier, 2006, s. 143).

Fáze prepuberty začíná především objevením se prvních sekundárních pohlavních znaků a končí nástupem menarche u dívek a první polucí semene u chlapců. U dívek trvá tato fáze přibližně od 11 do 13 let a u chlapců je proces fyzického vývoje posunut asi o 1-2 roky později (Langmeier, 2006, s. 143). Současně s vývojem sekundárních pohlavních znaků přichází zvýšený zájem o vrstevníky opačného pohlaví a ke změnám, které se týkají vývoje kognitivních procesů (Vašutová, 2013, s. 9). Ve fázi prepuberty vznikají v rámci vrstevnických vztahů malé neformální skupiny, neboli party a jsou dívčí nebo chlapecké. Charakteristická je pro ně silná vnitřní soudržnost a přímá každodenní komunikace. Tyto skupiny mají povětšinou tři až deset členů a jednu vůdčí osobnost. (Dunphy, 1963, Macek, 2003, Vašutová, 2010 In: Vašutová, 2013, s. 86)

Z hlediska psychosexuálního vývoje, který je pro nás důležitý kvůli chápání své sexuality, vyrovnání se s ní a se souvislostí se sextingem, je v tomto období charakteristická potřeba **autonomie** a **soukromí**. Dívky v interakci s chlapci často působí spíše v roli vychovatelky, což na chlapce někdy působí jako obtěžující a agresivně to odmítají. (Weiss, 2010, s. 99)

Fázi vlastní puberty vymezujeme mezi třináctým a patnáctým rokem života jedince. Fáze nastupuje po fázi prepuberty a trvá do dosažení schopnosti reprodukce (Langmeier, 2006, s. 143). Sociálním předělem je konec školní docházky a vymezení profesního směru. V tomto období se objevuje potřeba odlišovat se od svého okolí a nastává hledání osobní identity, tedy vlastní jedinečnosti a svého já. (Vašutová, 2013, s. 9)

Proces vytváření vlastní identity neboli individuace má v období pubescence dvě fáze. První z nich je **fáze diferenciaci**. V této fázi se pubescent začíná více zaměřovat na sebe a porovnává se s ostatními. Mění se vztah k dospělým, přičemž se pubescent neztotožňuje primárně se svými rodiči, které doposud považoval za svůj vzor. Kritizuje je, neuznává jejich názory a hodnoty, chce se od nich odlišit. Svými rodiči je zklamán a snaží se s tímto pocitem vyrovnat. Druhou fází je **fáze experimentace**, kdy pubescenti experimentují s vlastní emancipací. Odmítají být podřízeni dospělým a postupem času se více váží na svoje vrstevníky. Setkávají se s pocitem všemocnosti, a tudíž je nemůže nic ohrozit. Odmítají rady a varování rodičů, ale také manipulaci se svojí budoucností. Jedná se o období pubescence, kdy je dospívajícími odmítáno zcela všechno. (Josselson In: Vágnerová, 2012, s. 462)

Pro období vlastní puberty jsou charakteristické změny, jejichž tvůrcem je právě sám dospívající (Vašutová, 2013, s. 9). Z hlediska psychosexuálního vývoje se s nástupem hor-

monů stane prožívání těla opět **primárním**. Sexuální chování je ovlivněno tělesným vývojem a stává se zbrklým, bezmyšlenkovitých a obecně rizikovým chováním. Toto období je fází aktivního psychosexuálního vývoje. (Weiss, 2010, s. 99) Ve fázi vlastní puberty se v rámci vrstevnických vztahů začínají navazovat kontakty mezi chlapeckými a dívčími skupinami, díky kterým vznikají uskupení většího charakteru (15 až 30 členů). Členové organizují různé společné aktivity, například oslavy narozenin, návštěvy klubů, večírků a diskoték, ale i skupinové výlety. Při všech těchto aktivitách je pro dospívající hlavním cílem vzájemný kontakt, včetně toho intimního. Tyto vzájemné kontakty jsou často mezi členy dále komentovány a rozebírány do detailů. (Dunphy, 1963, Macek, 2003, Vašutová, 2010 In: Vašutová, 2013, s. 86)

3.2 Specifika adolescence v kontextu vývojových změn v oblasti somatické, sociální a psychické

Adolescence je druhým přirozeně navazujícím obdobím dospívání na pubescenci, které již není tak bouřlivé, ale stále se v jeho rámci dospívající potýkají s nedokončenými vývojovými úkoly a výkyvy v různých oblastech vývoje.

Adolescence trvá zhruba od **patnácti** do **dvaceti** let, kdy zejména v oblasti sociální a psychické počítáme s určitou individuální variabilitou (Vágnerová, 2012, s. 370). Někteří autoři, jako například Langmeier (2006, s. 143) a Vašutová (2013, s. 9) vymezují toto období až do 22 let.

V tomto období se z důvodu přechodu ze základní školy na střední školu, gymnázium nebo školu učebních oborů rychle mění postavení dospívajícího ve společnosti a zásadně se mění sebepojetí. Tělesný růst je nerovnoměrný a pozorujeme významně odlišující se tělesnou stavbu dívek a chlapců – zaoblování postavy u dívek, vykreslování svaloviny u chlapců. (Langmeier, 2006, s. 143-144) Celkově tělesný vývoj v tomto období již není tak prudký, jako v období pubescence. Nicméně adolescent dbá o svůj vzhled ve značné míře a porovnává se s vrstevníky, případně s aktuálním standardem atraktivity. **Sebevědomí a identita** dospívajícího jsou ve velké míře ovlivňovány, a to pokud jeho tělo odpovídá nebo naopak neodpovídá ideálu krásy. Tělové schéma také pomáhá při začlenění dospívajícího do společnosti a navazování kontaktů zejména s opačným pohlavím. (Vágnerová, 2012, s. 375)

Adolescence je zaměřena na **formování identity** (Vágnerová, 2012, s. 371). Dospívající roli dítěte již odmítají, ale ve vztahu k dospělosti mají velice rozporuplný vztah. Se světem dospělých přichází určitá privilegia, která jsou pro dospívajícího lákadlem, ale na druhou stranu adolescenti často odmítají odpovědnost a způsob života dospělých. (Čáp a Mareš, 2001, s. 236). Významnou složkou identity adolescenta jsou ženské a mužské role. Pro dívky je proces přijetí této role často obtížnější než pro chlapce. Musí se vypořádat s přijetím tradiční role matky a úlohou, jež přichází s dnešní společností, být emancipovaná žena, rovnocenná muži. Chlapci se nemusí zaměřovat na akceptaci mužství, ale pouze na to, jakým mužem jsou. (Říčan, 2006, s. 236) **Nové role** jsou spojené s vyšší prestiží, než jakou měly role dětské. Emancipace z vázanosti na rodinu je většinou dokončena a vztahy s rodiči se stabilizují a zklidňují. (Vágnerová, 2012, s. 371)

Proces vytváření vlastní identity v období adolescence navazuje na fáze procesu, které jsme si vymezili v kapitole Pubescence. První fáze je **fáze postupné stabilizace**, kdy dochází k postupné stabilizaci vztahů s rodiči. To je signálem, že adolescent dosáhl jisté samostatnosti. Osvojil se podstatně zralejší způsoby myšlení a chování a tudíž už nemá potřebu dávat najevo demonstrativními projevy odpor vůči ostatním. Pozitivní výsledek této fáze je utvoření nových pravidel soužití, které jsou zpravidla méně konfliktní a klidnější. V této fázi, ale může docházet k různým výkyvům, kdy dospívající kolísá mezi odmítáním a zpětným přijímáním vazby na rodinu. V závěru této fáze však adolescent najde způsob, jak vycházet s rodiči, ale přitom si udržet samostatnost. Adolescent má v této době jasnější představu o tom, kým je a kým by se chtěl stát. Druhá fáze vytváření identity je nazývána **fází psychického osamostatnění**. Jedná se o dosažení absolutní samostatnosti a utvoření vlastní identity, která stvrzuje jedinečnost osobnosti prakticky dospělého člověka a současně ho úplně nevytrhne z předešlých vazeb. Taková identita dává jeho existenci jistý řád a smysl. (Josselson In: Vágnerová, 2012, s. 462-463)

Z hlediska psychosexuálního vývoje adolescenta, který je důležitý v souvislosti s rizikovým chováním na internetu - sextingem, se dospívajícímu zpomalí růst, nastolí se hormonální rovnováha a sekundární pohlavní jsou již začleněny v tělesném obrazu. Sexuální odezvy jsou dosahovány masturbací, ale i partnerským sexem. Partnerské vztahy se začínají rozvíjet a sexuální uspokojení je jejich běžnou součástí. Dospívajícímu dozrává schopnost intimity a touhy vytvořit si důvěrné pouto s jinou osobou. (Weiss, 2010, s. 99) Partnerské vztahy jsou pak základem pro vznik nových heterosexuálních skupin. Větší skupiny se rozpadávají a malé skupiny setrvávají, ale na bázi hlubšího přátelství mezi páry. (Dunphy, 1963, Macek, 2003, Vašutová, 2010 In: Vašutová, 2013, s. 86)

Důležitou změnou v adolescenci je **aktivnější přístup** k seberealizaci, ale také uvědomění si možnosti ovládat svůj život. Adolescenti usilují o změny v různých oblastech a snaží se je prosazovat, zkoušejí hledat hranice svých možností, a to pomocí různých alternativních metod. Adolescenti někdy jednají i hodně extrémně a jejich experimentování s různými variantami chování a způsoby vymezení považujeme za užitečné, ale může být i **riskantní**. (Vágnerová, 2012, s. 371)

Z kapitoly týkající se období dospívání vyplývá, že se jedná o jednu z nejvýznamnějších etap života z hlediska vývoje. Dospívající se v této fázi setkává se spoustou změn v různých oblastech vývoje, ale také se změnami týkající se postavení ve společnosti a podobně. Jedinec je postaven před spoustu výzev spojenými jak s vývojovými úkoly, ale také s výzvou týkající se přípravy na život dospělých a s ním spojené překážky a problémy. V etapě dospívání mohou všechny tyto změny, požadavky a úkoly působit jako nepřekonatelné a mohou v dospívajícím vyvolávat pocity neustálého tlaku, strachu, obav z neúspěchu a podobně negativní emoce, které mohou vést k rizikovému chování. Mezi další faktory, jež vedou k rizikovému chování, například patří neschopnost vytvořit a udržet vztahy různého charakteru v procesu socializace nebo skutečné selhání v plnění vývojových úkolů či neschopnost přizpůsobit se všudypřítomným změnám.

Dospívání jsme vymezili z hlediska dvou na sebe navazujících fází, a to z důvodu, že se tyto dvě fáze liší náplní vývojových úkolů, ale také ve schopnostech, zralosti dospívajícího apod. Toto společně s rozdílným nástupem dospívání v závislosti na pohlaví a sekundární akcelerací je pro nás důležité v rámci našeho výzkumu, kde zkoumáme rizikové chování na internetu v závislosti na pohlaví a věku.

Jelikož jsou současní dospívající skupinou, která nejvíce využívá služeb internetu a jsou stále „online“, přesouvá se rizikové chování na internet. S tímto souvisí také plnění některých vývojových úkolů, jako je například formování identity a následné experimentování s ní v prostředí internetu.

Závěrem můžeme říci, že jakákoliv forma rizikového chování má u každého jedince v období dospívání své místo. Záleží především na něm, na prostředí, kterým je obklopen a působení sociální pedagogiky, jestli a v jaké míře se u něj toto chování projeví.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 CHARAKTERISTIKA VÝZKUMNÉ ČÁSTI PRÁCE

V praktické části bakalářské práce vymezujeme výzkumné otázky, hypotézy a hlavní a dílčí cíle práce, kterých chceme ve výzkumu dosáhnout. Popisujeme zde výběr a složení výzkumného souboru, metodu sběru dat a metodu zpracování dat.

4.1 Výzkumný cíl

Naším hlavním výzkumným cílem je **zjistit výskyt rizikového chování dospívajících na internetu.**

Dílčí výzkumné cíle jsou:

- Zjistit, zda se rizikové chování dospívajících na internetu liší v závislosti na pohlaví.
- Zjistit, zda se rizikové chování dospívajících na internetu liší v závislosti na věku.

4.2 Výzkumné otázky

V praktické části bakalářské práce se pokusíme odpovědět na následující výzkumné otázky:

VO1: Jaký je výskyt rizikového chování dospívajících na internetu?

VO2: Liší se výskyt rizikového chování na internetu u dospívajících v závislosti na pohlaví?

VO3: Liší se výskyt rizikového chování na internetu u dospívajících v závislosti na věku?

4.3 Hypotézy

Hypotézy jsme stanovili na základě studia odborné literatury a skutečností, jež jsou uvedeny v teoretické části bakalářské práce. Předpokládáme, že rizikové chování na internetu je v období dospívání závislé na věku a pohlaví jedince.

H1: Mezi výskytem rizikového chování na internetu u chlapců a dívek existuje rozdíl.

H2: Mezi výskytem rizikového chování na internetu u pubescentů a adolescentů existuje rozdíl.

4.4 Metoda sběru dat

Jako metodu sběru dat jsme si v rámci kvantitativní strategie výzkumu zvolili dotazníkové šetření. Dle Chrásky (2007, s. 164) tato metoda sběru dat umožňuje poměrně rychlé a efektivní shromažďování dat od velkého počtu respondentů.

Dotazník je tvořen 26 položkami. Skládá se z uzavřených (strukturovaných) položek, přičemž se jedná o položky jak dichotomické, tak polytomické. V dotazníku jsou také filtrační otázky a prostor, kde se respondenti mohli vyjádřit k tématu bakalářské práce.

Jelikož jsme dotazníky rozdávali na základní i střední škole, rozhodli jsme se pro dvě verze dotazníků. Verze jsou od sebe rozdílné z hlediska tykání a vykání respondentům. V příloze je uvedena pouze jedna z verzí.

Pro lepší návratnost dotazníků jsme upřednostnili tištěnou podobu, osobní distribuci a kontakt před dotazníky vytvořenými v prostředí internetu.

4.5 Charakteristika výzkumného souboru

V rámci bakalářské práce jsme zvolili pro výzkumné účely záměrný výběr výzkumného souboru. Zvolili jsme jednu základní a jednu střední školu, kde nebylo uskutečněno školení pedagogů v rámci projektu E-Bezpečí. Výzkumným souborem pro nás byli dospívající, konkrétně od 11 do 20 let věku. Jednalo se o dospívající ze základní a střední školy v Třebíči.

Velikost výběrového výzkumného souboru jsme stanovili na 180 oslovených respondentů. Získali jsme respondenty z 6. až 9. ročníku základní školy a 1. až 4. ročníku školy střední. Návratnost dotazníků byla 100 %. Ruční třídění a kontrola správnosti vyplnění dotazníků ukázaly, že 23 respondentů nevyplnilo dotazník dostatečně a dotazníky od těchto respondentů musely být vyřazeny z našeho výzkumu. V praktické části práce tedy celkem pracujeme se 157 dotazníky.

4.6 Metoda zpracování dat

Data, které jsme získali pomocí dotazníkového šetření, jsme nejprve vyhodnocovali pomocí metody čárkování a následně přenesli do sešitu programu MS Excel. V tomto programu jsme data následně analyzovali a vyhodnotili pomocí tabulek a grafů.

5 VÝSLEDKY DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ

Výsledky dotazníkového šetření jsou uvedeny v logické posloupnosti dle sestaveného dotazníku. Přičemž prvních několik položek zjišťuje demografické údaje o respondentovi, dále také intenzitu a konkrétní prostředí trávení času na internetu. Další otázky jsou rozděleny do čtyř oblastí dle konkrétního rizikového chování na internetu.

5.1 Analýza dat

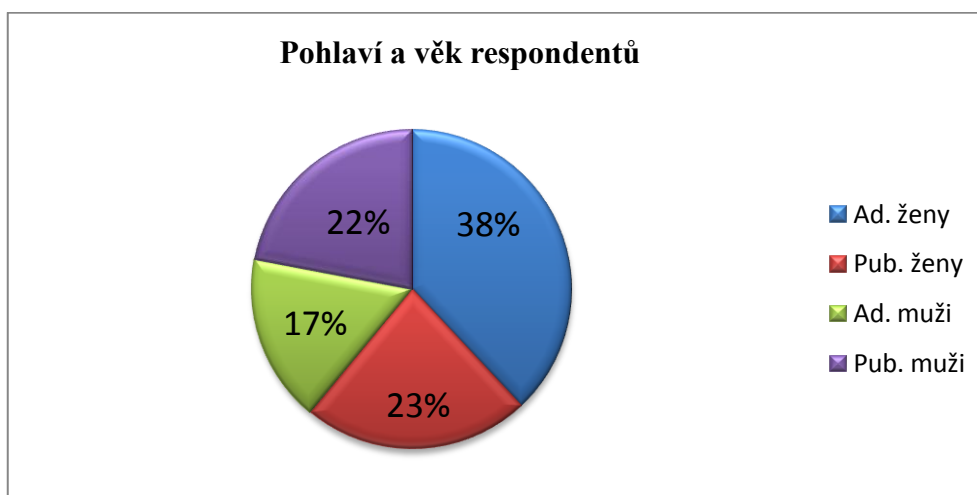
Na základě získaných dat jsme sestavili tabulky s absolutními četnostmi, které jsme následně převedli na relativní četnosti a pro lepší přehlednost znázornili pomocí grafů. Grafy vypovídají odpovědi všech dospívajících bez ohledu na pohlaví či věk. Případné odlišnosti v odpovědích v závislosti na pohlaví a věku jsme vyjádřili slovně v popisech jednotlivých grafů.

Tabulka č. 1: Pohlaví a věk respondentů

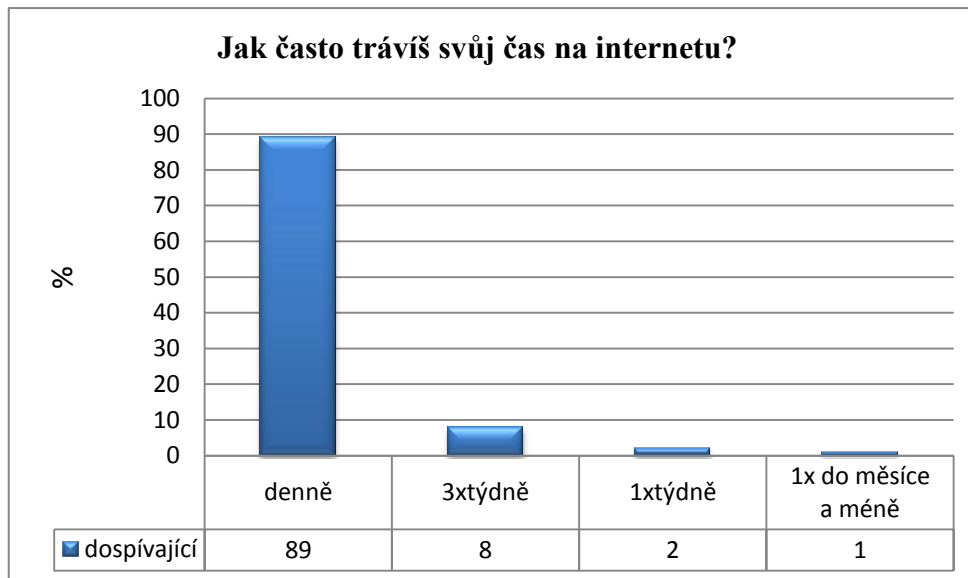
Pohlaví/Věk	Pubescenti(11-15)	Adolescenti (16-20)	Celkem
Žena	37	59	96
Muž	34	27	61
Celkem	71	86	157

Dotazník byl vyplněn celkem 157 dospívajícími. Vyplnilo ho celkem 96 žen (37 pubescentů a 59 adolescentů) a 61 mužů (34 pubescentů a 27 adolescentů). V pubescentním věku vyplnilo dotazník 71 respondentů a ve věku adolescentním 86 respondentů. Graf č. 1 znázorňuje tyto četnosti procentuálně.

Graf č. 1: Výsledky položek č. 1 a 2

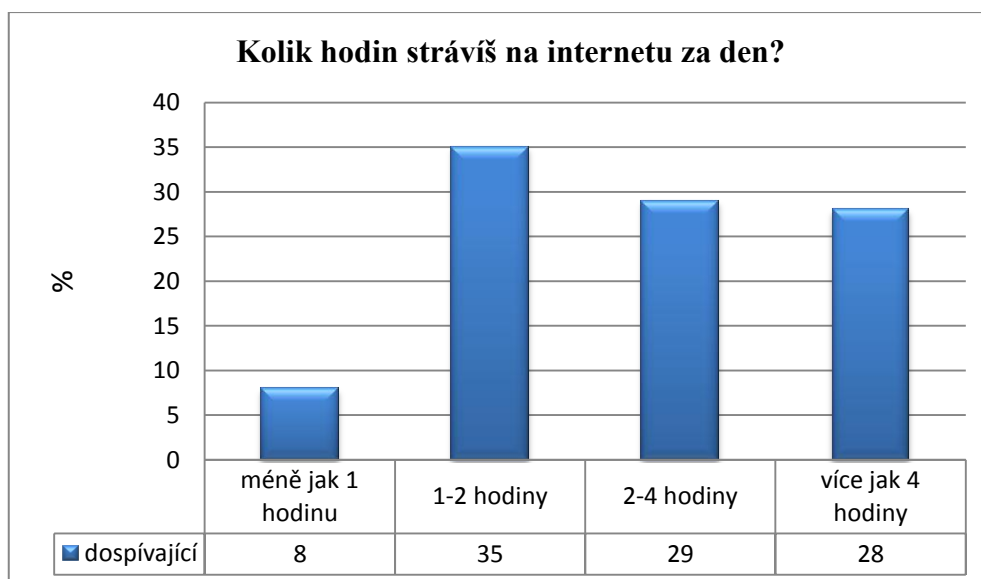

Graf č. 2: Výsledky položky č. 3

Třetí položka dotazníku mapovala, jak často tráví dospívající svůj čas na internetu. Nejčastější odpovědi všech respondentů bylo denně (89 %). Tuto odpověď jako nejčastější označili všichni. U adolescentních žen se jednalo o 98 %, u adolescentních mužů o 96 %, u pubescentních žen o 76 % a u pubescentních mužů o 82 %. Rozdíly vznikly u ostatních odpovědí, kdy se u adolescentů na rozdíl od pubescentů neobjevila žádná odpověď 1x týdně a 1x do měsíce a méně.

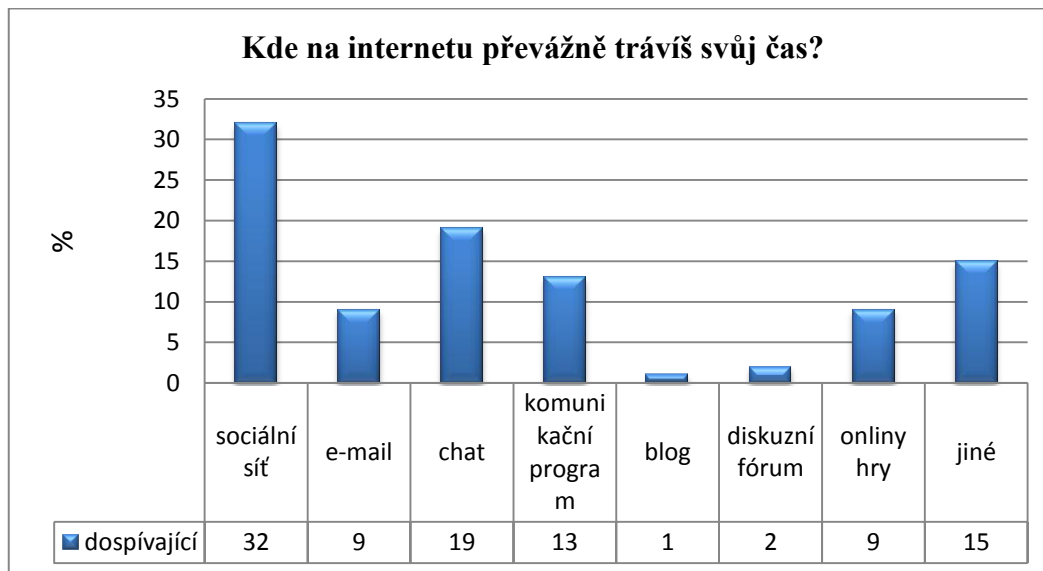
Graf č. 3: Výsledky položky č. 4

Položka čtvrtá nás informuje, kolik hodin respondenti stráví na internetu za den. Nejvíce respondentů (35 %) odpovědělo, že 1-2 hodiny denně. Tato odpověď byla také nejčastější

odpovědí pubescentních žen (49 %) a pubescentních mužů (41 %). U adolescentů se stala nejčastější odpověď 2-4 hodiny, přičemž u žen se jednalo o 37 % a u mužů o 41 %.

Graf č. 4: Výsledky položky č. 5

Pátá položka nám říká, kde respondenti nejčastěji tráví svůj čas. V této položce měli dospívající možnost zvolit více možností jak jednu, avšak maximálně tři. Nejčastější odpovědí je zde sociální síť (32 %), která také zvítězila u všech žen (adolescentní 38 %, pubescentní 31 %) a adolescentních mužů (35 %). Pubescentní muži volili jako nejčastější možnost komunikační program (22 %).

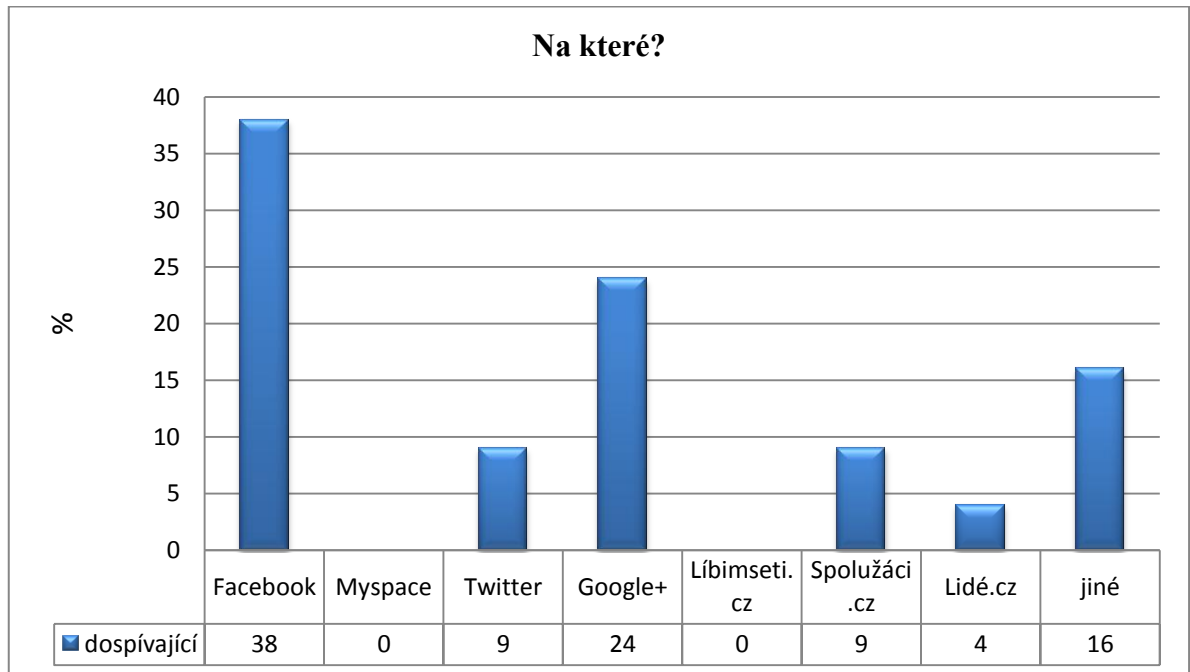
Graf č. 5: Výsledky položky č. 6

Položka číslo šest zjišťovala, zda dospívající mají svůj účet na sociální síti. Díky této otázce jsme si potvrdili, že sociální sítě jsou u dospívajících velmi populární a svůj účet u nich

má 95 % všech respondentů. Přičemž tento účet mají všichni adolescenti (100 %). U pubescentů se vyskytly nepatrné rozdíly, ženy (95 %) a muži (82 %).

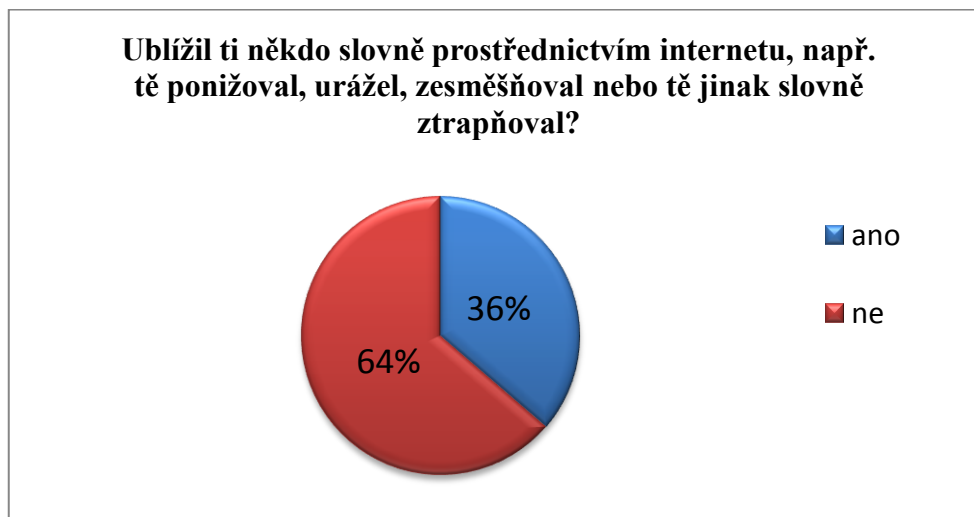
Graf č. 6: Výsledky podotázky položky č. 6

Na tuto podotázku odpovídali pouze respondenti, kteří ve výše uvedené položce zodpověděli „ano“ (95 %). Podotázka nám zjišťovala, na kterých sociálních sítích mají dospívající založené své uživatelské účty. Počet zaškrtnutých odpovědí zde nebyl omezen. Z grafu můžeme vyčíst, že celkově nejoblíbenější sociální sítí je Facebook, který se objevil jako nejčastější odpověď u všech respondentů bez ohledu na pohlaví a věk.

Oblast kyberšikana: položky č. 7-13

Graf č. 7: Výsledky položky č. 7

Sedmá položka mapovala výskyt verbálních útoků v rámci kyberšikany. S těmito útoky se setkala již 36 % všech respondentů. Nejvíce obětí těchto útoků bylo mezi pubescentními muži (47 %). Na druhém místě byly adolescentní ženy (39 %), dále pak pubescentní ženy (32 %) a adolescentní muži (22 %).

Graf č. 8: Výsledky položky č. 8

Díky osmé položce dotazníku, jsme zjistili, kolik respondentů bylo na internetu poníženo prostřednictvím fotografie. Celkově se jednalo o 13 % dospívajících. Nejvíce se však jednalo o adolescentní ženy (17 %), dále pak o pubescentní muže (12 %), adolescentní muže (11 %) a pubescentní ženy (8 %).

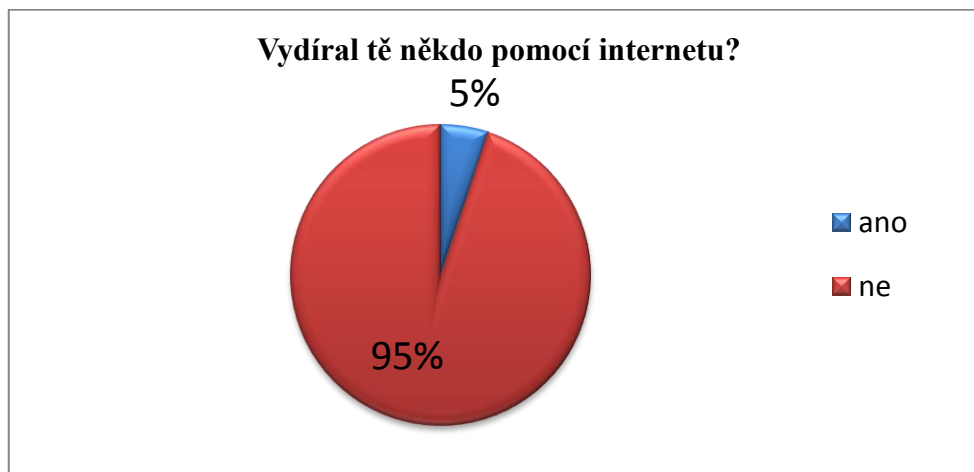
Graf č. 9: Výsledky položky č. 9

Položka devátá zjišťovala, zda se dospívající setkali s útoky pomocí video nahrávek. S těmito útoky se celkově setkaly 4 % dospívajících. Nejčastěji to byli adolescentní muži,

u kterých se jednalo o 7 %, na druhém místě to byly adolescentní ženy (5 %) a na místě třetím pubescentní muži (3 %). Pubescentní ženy s touto konkrétní formou kyberšikany nemají žádnou zkušenost.

Graf č. 10: Výsledky položky č. 10

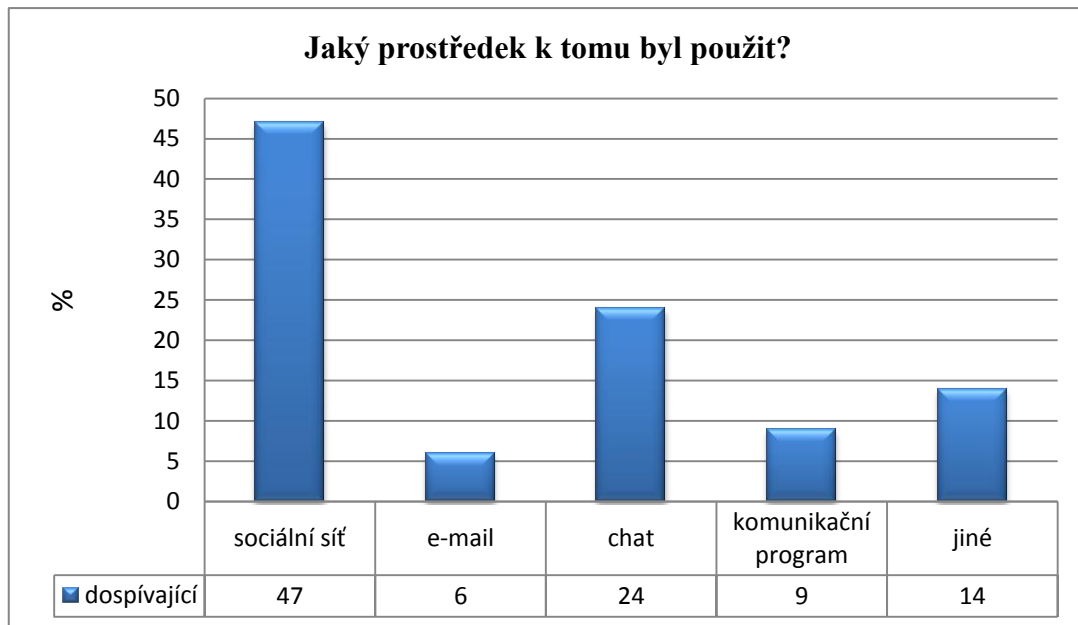
Desátá položka mapovala, zda se dospívající setkali s vydíráním na internetu. Celkově bylo vydíráno 5 % dospívajících, přičemž nejčastěji se jednalo o pubescentní ženy (11 %). Za nimi pak byli pubescentní muži (6 %), adolescentní muži (4 %) a nejméně měly s vydíráním zkušenost adolescentní ženy (2 %).

Graf č. 11: Výsledky položky č. 11

Díky položce jedenáct jsme zjistili, kolik respondentů pocítilo na vlastní kůži vyhrožování na internetu. Bylo to celkem 9 % dospívajících. S touto formou kyberšikany se z hlediska pohlaví a věku setkali všichni dospívající. Adolescentní muži (15%), pubescentní ženy (11 %), pubescentní muži (9 %) a adolescentní ženy (5 %).

Graf č. 12: Výsledky položky č. 12 a podotázky položky č. 7

Dvanáctá společně s podotázkou sedmé položky zkoumala, kde se útoky v rámci kyberšikan y odehrávají. V této položce měli dospívající možnost zvolit více možností. Nejčastější odpovědí zde byla sociální síť, kterou označilo 47 % dospívajících, kteří měli s kyberšikanou zkušenost. Sociální síť byla také nejčastější odpovědí u adolescentních mužů (62 %) a u adolescentních (58 %) a pubescentních (52 %) žen. Pubescentní muži nejčastěji označovali odpověď jiné (31 %).

Graf č. 13: Výsledky položky č. 13

Třináctá otázka nám mapovala, u kolika dospívajících došlo k průniku na internetové účty. Takovou zkušenost mělo 31 % respondentů. K průniku na účet nejčastěji došlo u ado-

lescentních žen (37 %). Druzí byli adolescentní muži (33 %), třetí pubescentní muži (30 %). Nejméně zkušeností s průnikem na účet měly pubescentní ženy (19 %).

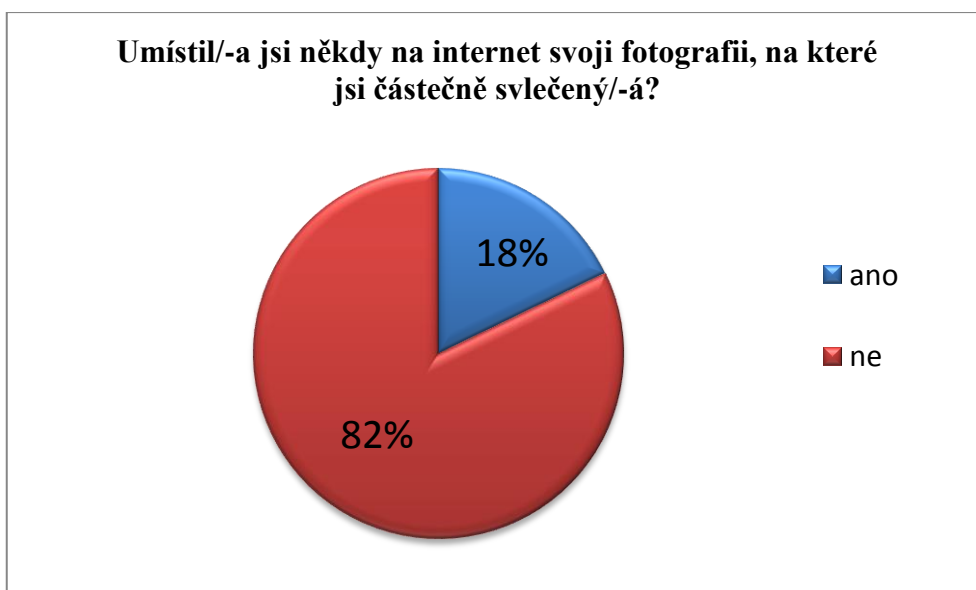
Graf č. 14: Výsledky podotázky položky č. 13

Na tuto otázku odpovídali pouze ti dospívající, kterým se někdo dostal do internetových účtů a mapuje, kolik respondentů se setkala s jejich zneužitím. Více byly zneužity účty pubescentů (ženy 43 %, muži 30 %) a než adolescentů (ženy 14 %, muži 11 %).

Oblast sexting: položky č. 14-18

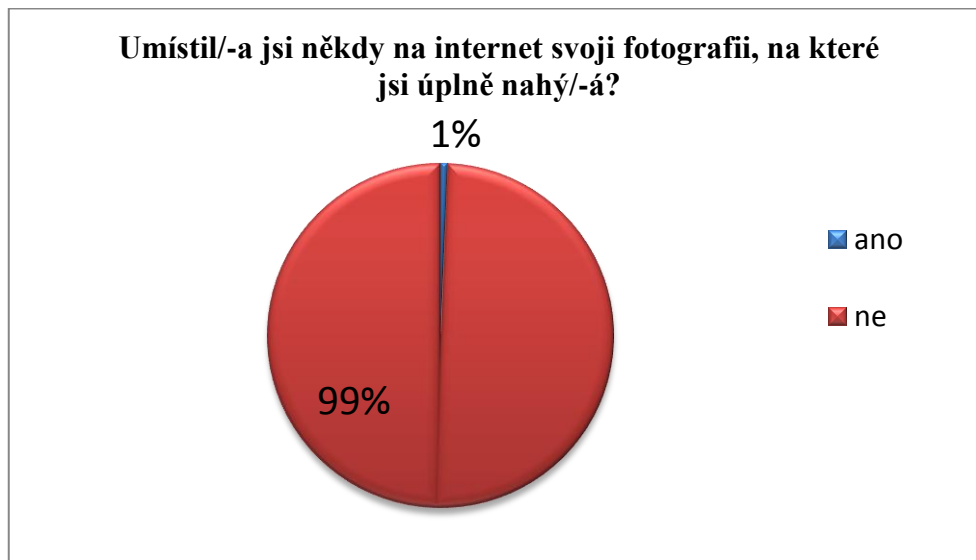
Graf č. 15: Výsledky položky č. 14

První položka v oblasti sexting zjišťovala, kolik respondentů někdy umístilo na internet svoji fotografii, na které jsou částečně svlečení. Takovouto fotografii sdílelo na internetu

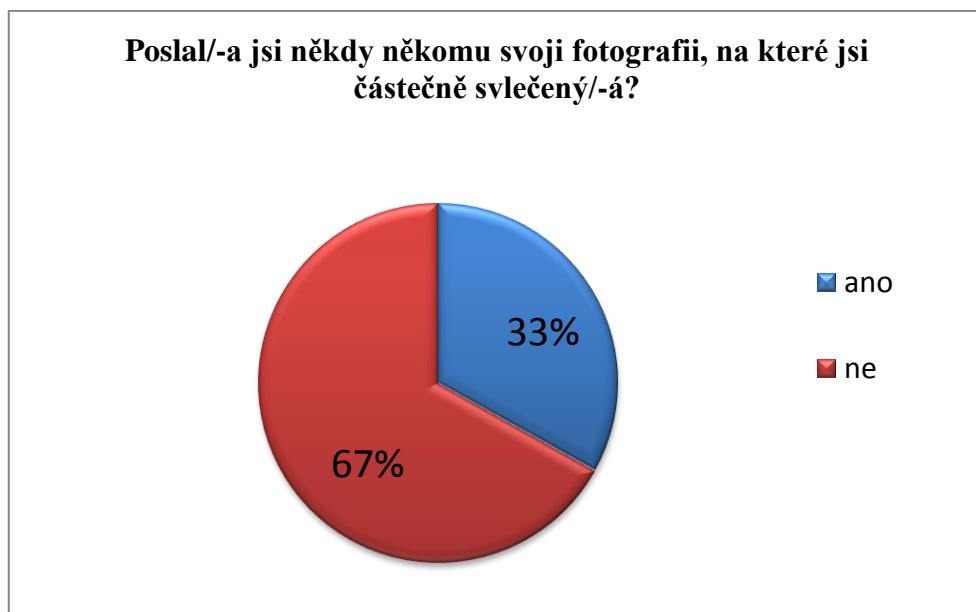
18% dospívajících. Častěji však ženy (adolescentní 22%, pubescentní 19%) než muži (pubescentní 18%, adolescentní 7%).

Graf č. 16: Výsledky položky č. 15

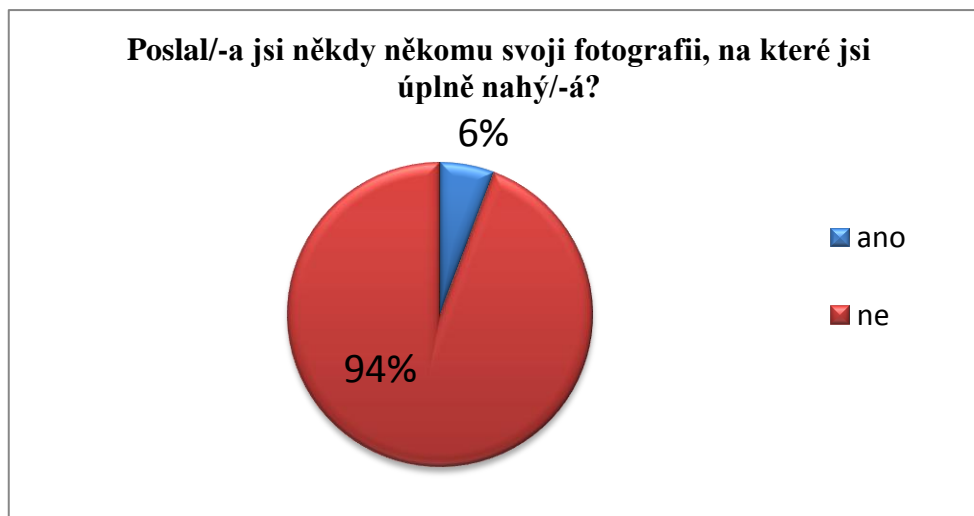
Položka patnáct mapovala, zda dospívající někdy umístili na internet svoji zcela nahou fotografii. Takto učinilo pouze jedno procento všech dotázaných, jehož zástupci byli pouze pubescentní muži (3 %).

Graf č. 17: Výsledky položky č. 16

Šestnáctá položka zkoumala rozesílání svých částečně svlečených fotografií. V rámci všech respondentů takto učinilo 33 %. Takovéto fotografie posílali více ženy (adolescentní 51 %, pubescentní 24 %) než muži (adolescentní 22 %, pubescentní 21 %).

Graf č. 18: Výsledky položky č. 17

Položka sedmnáct nám pomohla zjistit, kolik respondentů někdy někomu poslalo svoji úplně nahou fotografii. Celkově takto učinilo 6 % všech dotázaných, přičemž nejčastěji šlo o adolescentní ženy (8 %). Dále takto učinili pubescenti (muži 9 %, ženy 3 %). Adolescentní muži nikdy nikomu svoji zcela nahou fotografii neposlali.

Graf č. 19: Výsledky položky č. 18

Poslední položka v oblasti sexting byla zaměřena na názor dospívajících na riziko spojené s rozesíláním a zveřejňováním fotografií, kde jsou částečně či zcela nazí. Odpověď „ano“ uvedlo 77 % všech dotázaných. Názor, že rozesílání a zveřejňování těchto fotografií je riskantní, byl zjištěn u všech žen (adolescentní 97 %, pubescentní 95 %) a adolescentních mužů (85 %). Naopak pubescentní muži se spíše kloní k názoru, že se nejedná o riskantní čin. Odpověď „ano“ udalo pouze 18 %.

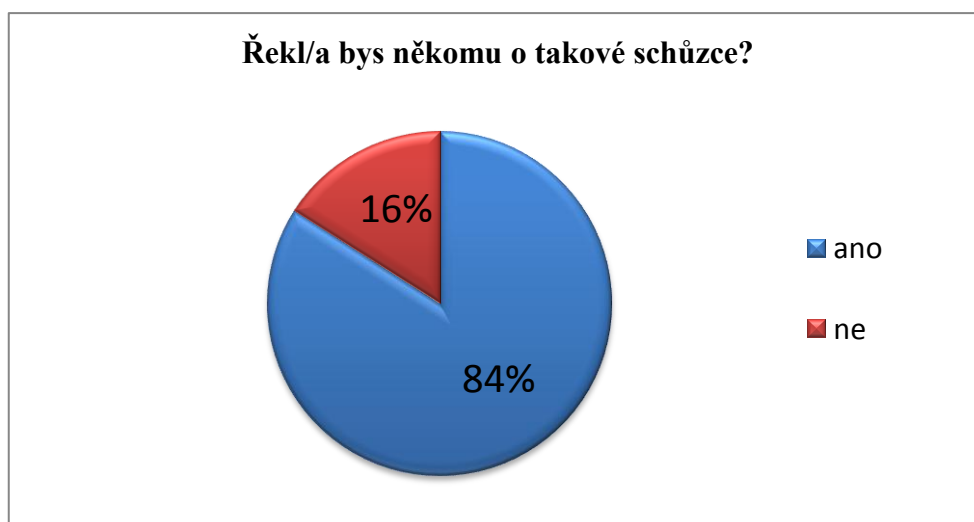
Oblast kybergrooming: položky č. 19-22

Graf č. 20: Výsledky položky č. 19

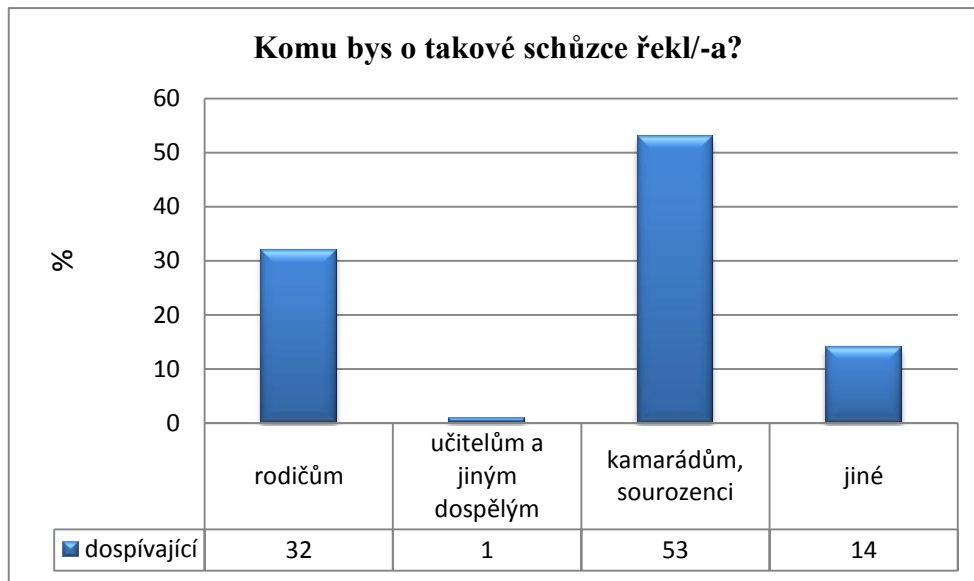
První položka v oblasti kybergrooming se ptala na to, jestli by dospívající šli na schůzku s člověkem, se kterým si píše na internetu, ale kterého osobně neznají. Na takovou schůzku by šlo 18 % dospívajících. Nejčastěji takto odpovídali pubescentní muži (35 %). Dále pak všechny ženy (obě věkové kategorie shodně 14 %). Nejméně dospívajících by na takovou schůzku šlo z řad adolescentních mužů (11 %).

Graf č. 21: Výsledky položky č. 20

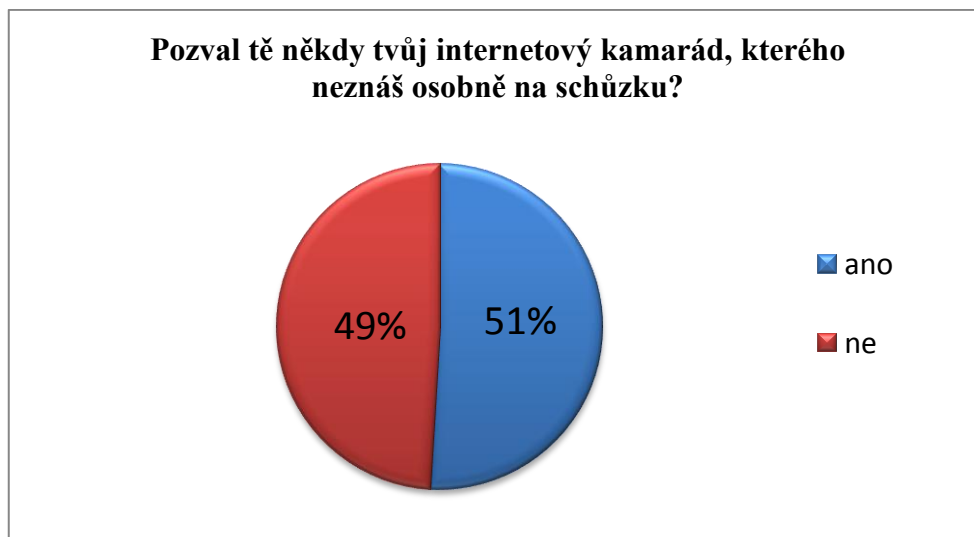
Položka dvacet zjišťovala, jestli by se dospívající o takové schůzce s člověkem z internetu někomu svěřili. Odpověď „ano“ označilo 84 % dotázaných. Z hlediska pohlaví a věku by se častěji svěřily ženy (adolescentní 95 %, pubescentní 86 %) než muži (pubescentní 76 %, adolescentní 67 %).

Graf č. 22: Výsledky podotázky položky č. 20

Na tuto podotázku odpovídali pouze respondenti, kteří by se o takové schůzce někomu zmínili. V této položce měli dospívající možnost zvolit více možností. Nejčastěji by to bylo svým kamarádům, sourozenci (53 %). Tato odpověď byla nejčastější u všech adolescentů (muži 59 %, ženy 56 %) a u pubescentních žen (59 %). Pubescentní muži by se nejčastěji svěřili rodičům (50 %).

Graf č. 23: Výsledky položky č. 21

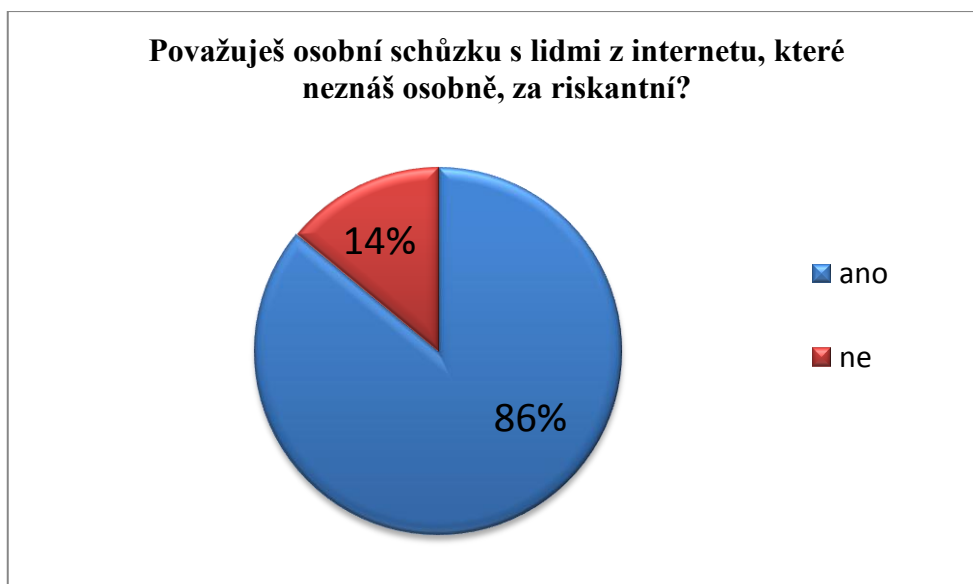
Jednadvacátá položka zjišťovala, zda byli dospívající pozváni člověkem z internetu na osobní schůzku. Takovéto pozvání obdrželo 51 % respondentů. Častěji ženy (adolescentní 71 %, pubescentní 59 %) než muži (pubescentní 29 %, adolescentní 22 %).

Graf č. 24: Výsledky podotázky položky č. 21

Na tuto podotázku odpovídali pouze respondenti, kteří někdy byli pozváni na osobní schůzku s člověkem z internetu. Zjišťovala, kolik z nich na takové setkání opravdu šlo a výsledkem je 54 %. Z hlediska pohlaví a věku se takových schůzek zúčastnilo 90 % pubescentních mužů, 60 % adolescentních žen, 50 % adolescentních mužů a 27 % pubescentních žen.

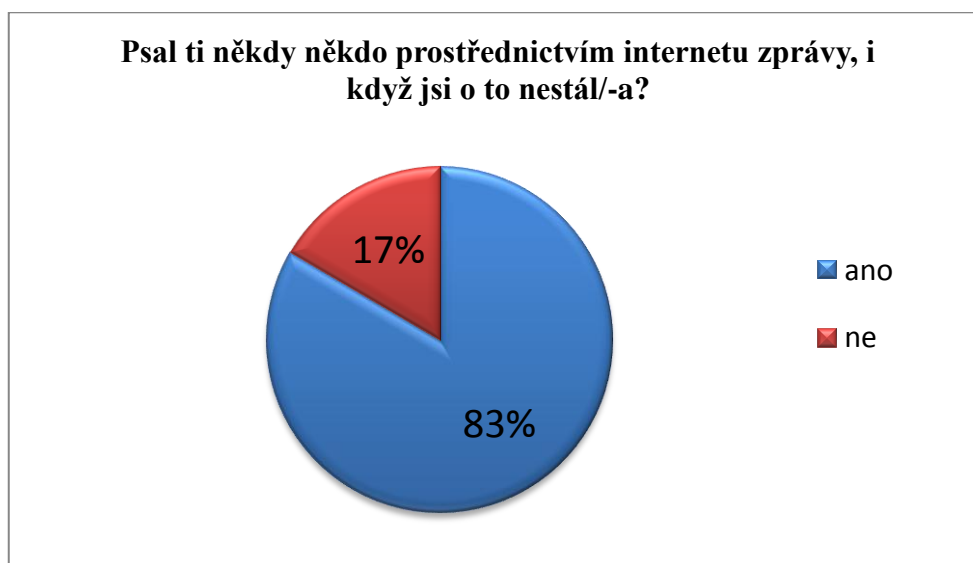
Graf č. 25: Výsledky položky č. 22

Dvaadvacátá položka pomohla objasnit, jak dospívající vnímají schůzky s lidmi z internetu. 86 % všech respondentů tyto schůzky považuje za riskantní. Odpověď „ano“ se procentuálně objevovala více u všech respondentů bez ohledu na pohlaví a věk.

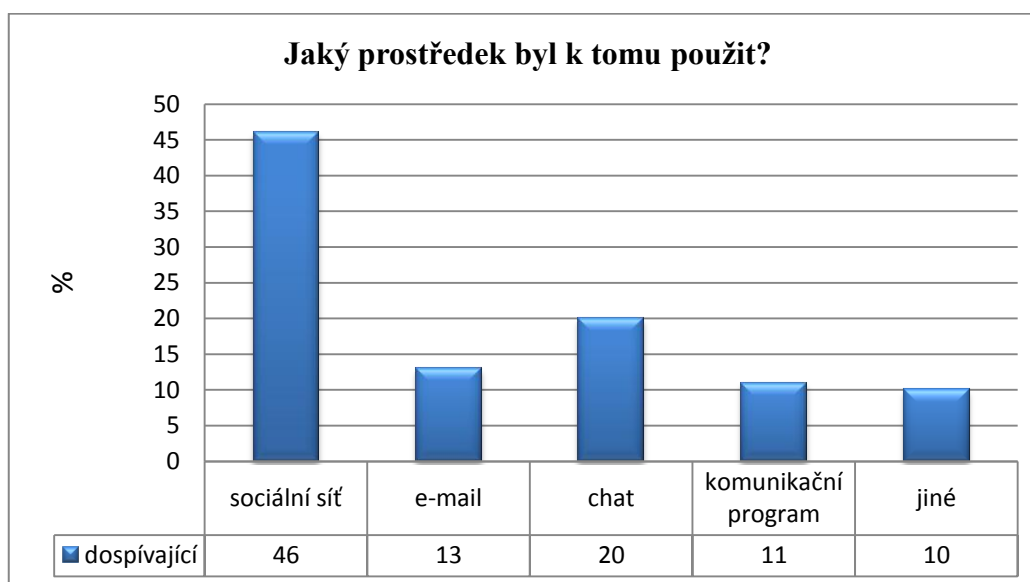
Oblast kyberstalking: položky č. 23-26

Graf č. 26: Výsledky položky č. 23

První otázka v oblasti kyberstalking byla zaměřena na nevyžádané zprávy na internetu. Takové to zprávy obdrželo 83 % všech dospívajících, přičemž se častěji jednalo o ženy (adolescentní 95 %, pubescentní 86 %) než o muže (pubescentní 74 %, adolescentní 70 %).

Graf č. 27: Výsledky podotázky položky č. 23

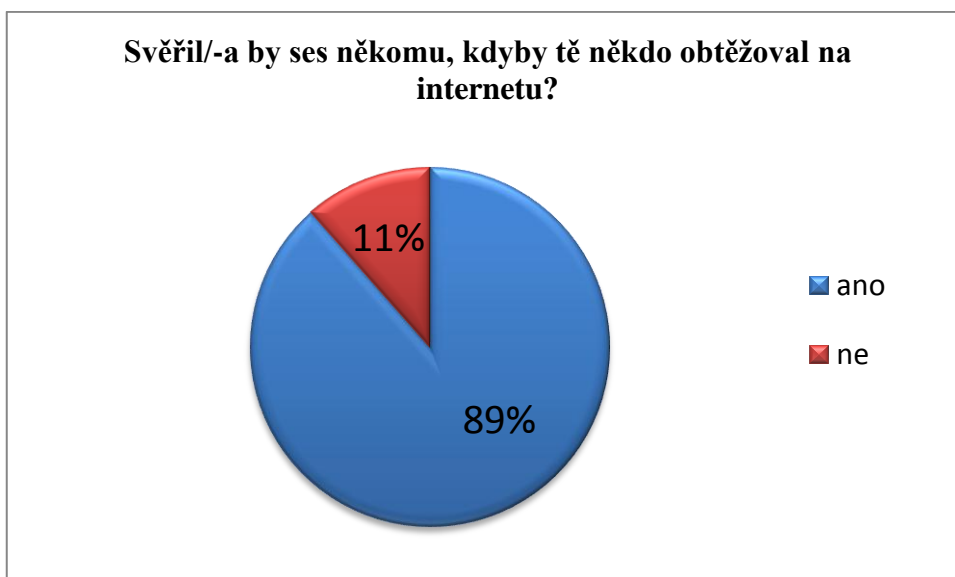
Na tuto podotázku odpovídali pouze respondenti, kterým někdo někdy psal nevyžádané zprávy na internetu. V této položce měli dospívající možnost zvolit více možností. Dospívající nejčastěji tyto zprávy obdrželi na sociální síti (46 %). Tato odpověď se objevila jako nejčastější u všech dotázaných bez ohledu na pohlaví a věk.

Graf č. 28: Výsledky položky č. 24

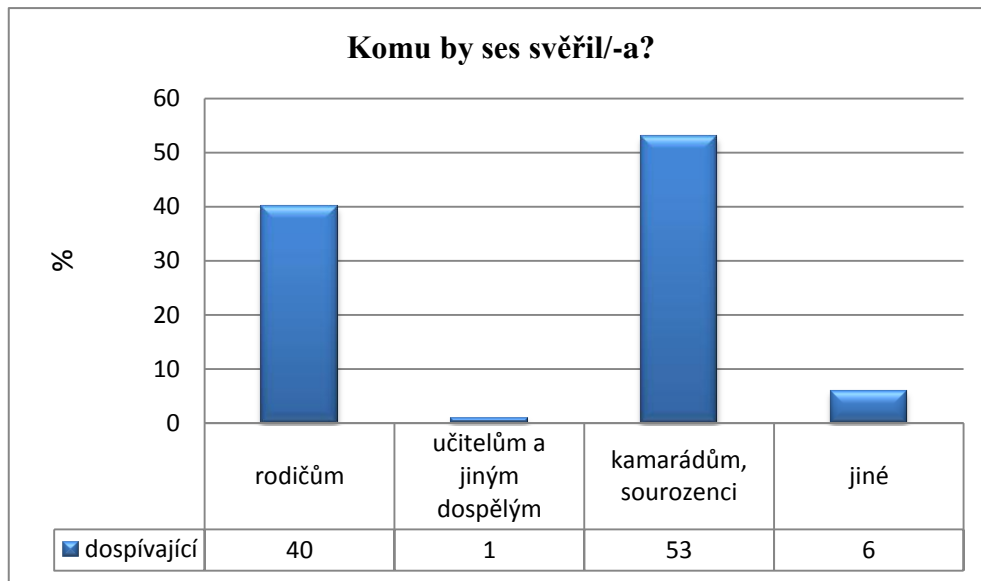
Na položku čtyřiadvacet odpovídali také pouze respondenti, jimž někdo někdy psal zprávy, o které nestáli. Položka mapuje, zda se dospívající cítili těmito zprávami být obtěžováni. Odpověď „ano“ uvedlo 69 % respondentů, přičemž obtěžovány se těmito zprávami cítily více ženy (adolescentní 93 %, pubescentní 62,5 %) než muži (pubescentní 40 %, adolescentní 53 %).

Graf č. 29: Výsledky položky č. 25

Položka pětadvacet zjišťovala, jestli by se dospívající někomu svěřili o tom, že je na internetu někdo obtěžuje. Odpověď „ano“ zde označilo 89 % dotázaných. Tato odpověď procentuálně převažovala u všech respondentů bez ohledu na pohlaví a věk.

Graf č. 30: Výsledky podotázky položky č. 25

Na tuto podotázku odpovídali pouze ti respondenti, kteří by se s tím, že je někdo obtěžuje na internetu, někomu svěřili. V této položce měli dospívající možnost zvolit více možností. Nejčastěji by se dospívající svěřili kamarádům, sourozenci (53 %). Tuto odpověď zvolily jako nejčastější všechny ženy (adolescentní 60 %, pubescentní 53 %) a adolescentní muži (52 %). U pubescentních mužů byla nejčastější odpověď „rodičům“ (50 %).

Graf č. 31: Výsledky položky č. 26

Poslední položka dotazníku nám pomohla zjistit, zda dospívající považují chování spojené s kybergroomingem za nebezpečné. Odpověď „ano“ označilo 78 % respondentů. Tato odpověď procentuálně převažovala u všech dotázaných a to bez ohledu na pohlaví a věk.

5.2 Ověření hypotéz

Hypotézy jsme ověřovali pomocí testu nezávislosti chí-kvadrát pro čtyřpolní a kontingenční tabulku. Ze sestavených tabulek četností jsme vypočítali hodnoty chí-kvadrátu a stupně volnosti. Poté jsme hodnotu chí-kvadrátu porovnávali s kritickými hodnotami.

H1₀: Mezi výskytem rizikového chování na internetu u chlapců a dívek neexistuje statisticky významný rozdíl.

H1_A: Mezi výskytem rizikového chování na internetu u chlapců a dívek existuje statisticky významný rozdíl.

H2₀: Mezi výskytem rizikového chování na internetu u pubescentů a adolescentů neexistuje statisticky významný rozdíl.

H2_A: Mezi výskytem rizikového chování na internetu u pubescentů a adolescentů existuje statisticky významný rozdíl.

5.2.1 Ověření hypotéz v oblasti kyberšikana

V oblasti týkající se kyberšikany jsme pracovali s hypotézami v rámci kategorie, která je tvořena položkami č. 7-11. Předpokládáme, že pokud respondent odpověděl alespoň na jednu z těchto otázek ano, tak se u něj toto rizikové chování na internetu vyskytuje. Tento předpoklad je stanoven na základě teoretické části práce (viz kapitola 1.1 Vybrané rizikové chování na internetu). Hypotézy k této kategorii jsme ověřovali pomocí testu nezávislosti chí-kvadrát pro čtyřpolní tabulku.

V této oblasti je pro nás pro ověření hypotéz důležitá i položka č. 13, která nemohla být zařazena do kategorie a musí být proto vyhodnocena samostatně. Pro tuto položku ověřujeme hypotézy pomocí testu nezávislosti chí-kvadrát pro kontingenční tabulku.

Ověření hypotézy H1

H1₀: Mezi výskytem kyberšikany u chlapců a dívek neexistuje statisticky významný rozdíl.

H1_A: Mezi výskytem kyberšikany u chlapců a dívek existuje statisticky významný rozdíl.

Tabulka č. 2: Čtyřpolní tabulka – KyberšikanaH1

Pohlaví/Kyberšikana	Ano	Ne	Celkem
Ženy	43	53	96
Muži	24	37	61
Celkem	67	90	157

Výpočet χ^2 pro čtyřpolní tabulku:

$$\chi^2 = n \cdot \frac{(ad - bc)^2}{(a + b) \cdot (a + c) \cdot (b + d) \cdot (c + d)}$$

$$\chi^2 = 0,450442$$

Při stupni volnosti $f = 1$ a hladině významnosti 0,05 je kritická hodnota testovaného kritéria:

$$\chi^2_{0,05}(1) = 3,841$$

$$\chi^2 = 0,450442 < \chi^2_{0,05}(1) = 3,841$$

Testové kritérium χ^2 je menší než kritická hodnota. Přijímáme nulovou hypotézu:

H₁₀: Mezi výskytem kyberšikany u chlapců a dívek neexistuje statisticky významný rozdíl.

Tabulka č. 3: Kontingenční tabulka – KyberšikanaH1

Pohlaví/ Kyberšikana	Ano (P)	O	(P-O) ² /O	Ne (P)	O	(P-O) ² /O	Nevím (P)	O	(P-O) ² /O	Celkem (P)
Žena	29	29,35032	0,00418	41	41,57962	0,00808	26	25,07006	0,034495	96
Muž	19	18,64968	0,00658	27	26,42038	0,012716	15	15,92994	0,054287	61
Celkem	48	48	0,01076	68	68	0,020796	41	41	0,088781	157

Výpočet χ^2 pro kontingenční tabulku:

$$\chi^2 = \sum \frac{(P - O)^2}{O}$$

$$\chi^2 = 0,120339$$

Při stupni volnosti $f = 2$ a hladině významnosti 0,05 je kritická hodnota testovaného kritéria:

$$\chi^2_{0,05}(2) = 5,991$$

$$x^2 = 0,120339 < x^2_{0,05} (2) = 5,991$$

Testové kritérium x^2 je menší než kritická hodnota. Přijímáme nulovou hypotézu:

H1₀: Mezi výskytem kyberšikany u chlapců a dívek neexistuje statisticky významný rozdíl.

Ověření hypotézy H2

H2₀: Mezi výskytem kyberšikany u pubescentů a adolescentů neexistuje statisticky významný rozdíl.

H2_A: Mezi výskytem kyberšikany u pubescentů a adolescentů existuje statisticky významný rozdíl.

Tabulka č. 4: Čtyřpolní tabulka – KyberšikanaH2

Věk/Kyberšikana	Ano	Ne	Celkem
Pubescent	32	39	71
Adolescent	35	51	86
Celkem	67	90	157

Výpočet x^2 pro čtyřpolní tabulku:

$$x^2 = 0,31696$$

$$x^2 = 0,31696 < x^2_{0,05} (1) = 3,841$$

Testové kritérium x^2 je menší než kritická hodnota. Přijímáme nulovou hypotézu:

H2₀: Mezi výskytem kyberšikany u pubescentů a adolescentů neexistuje statisticky významný rozdíl.

Tabulka č. 5: Kontingenční tabulka – KyberšikanaH2

Věk/ Kyberšikana	Ano (P)	O	(P-O) ² /O	Ne (P)	O	(P-O) ² /O	Nevím (P)	O	(P-O) ² /O	Celkem (P)
Pubescent	17	21,70701	1,02068	35	30,75159	0,586928	19	18,5414	0,011343	71
Adolescent	31	26,29299	0,84265	33	37,24841	0,484557	22	22,4586	0,009364	86
Celkem	48	48	1,86333	68	68	1,071485	41	41	0,020707	157

Výpočet x^2 pro kontingenční tabulku:

$$x^2 = \sum \frac{(P - O)^2}{O}$$

$$x^2 = 2,955527$$

Při stupni volnosti $f = 2$ a hladině významnosti 0,05 je kritická hodnota testovaného kritéria:

$$x^2_{0,05}(2) = 5,991$$

$$x^2 = 2,955527 < x^2_{0,05}(2) = 5,991$$

Testové kritérium x^2 je menší než kritická hodnota. Přijímáme nulovou hypotézu:

H2₀: Mezi výskytem kyberšikany u pubescentů a adolescentů neexistuje statisticky významný rozdíl.

5.2.2 Ověření hypotéz v oblasti sexting

V oblasti, která se týká sextingu jsme ověřovali hypotézy v rámci celé kategorie. Tato kategorie je tvořena položkami č. 14-17, přičemž předpokládáme, že pokud respondent odpověděl alespoň na jednu z těchto otázek ano, tak je provozovatelem sextingu. Tuto premisu jsme stanovili na základě teoretické části práce (viz kapitola 1.1 Vybrané rizikové chování na internetu). Hypotézy v této oblasti ověřujeme pomocí testu nezávislosti chí-kvadrát pro čtyřpolní tabulku.

Ověření hypotézy H1

H1₀: Mezi výskytem sextingu u chlapců a dívek neexistuje statisticky významný rozdíl.

H1_A: Mezi výskytem sextingu u chlapců a dívek existuje statisticky významný rozdíl.

Tabulka č. 6: Čtyřpolní tabulka – SextingH1

Pohlaví/Sexting	Ano	Ne	Celkem
Ženy	44	52	96
Muži	15	46	61
Celkem	59	98	157

Výpočet x^2 pro čtyřpolní tabulku:

$$x^2 = n \cdot \frac{(ad - bc)^2}{(a + b) \cdot (a + c) \cdot (b + d) \cdot (c + d)}$$

$$x^2 = 7,17565$$

Při stupni volnosti $f = 1$ a hladině významnosti 0,05 je kritická hodnota testovaného kritéria:

$$\chi^2_{0,05}(1) = 3,841$$

$$\chi^2 = 7,17565 > \chi^2_{0,05}(1) = 3,841$$

Testové kritérium χ^2 je větší než kritická hodnota. Přijímáme alternativní hypotézu:

H1A: Mezi výskytem sextingu u chlapců a dívek existuje statisticky významný rozdíl.

Ověření hypotézy H2

H20: Mezi výskytem sextingu u pubescentů a adolescentů neexistuje statisticky významný rozdíl.

H2A: Mezi výskytem sextingu u pubescentů a adolescentů existuje statisticky významný rozdíl.

Tabulka č. 7: Čtyřpolní tabulka – SextingH2

Věk/Sexting	Ano	Ne	Celkem
Pubescent	20	51	71
Adolescent	39	47	86
Celkem	59	98	157

Výpočet χ^2 pro čtyřpolní tabulku:

$$\chi^2 = 5,102364$$

$$\chi^2 = 5,102364 > \chi^2_{0,05}(1) = 3,841$$

Testové kritérium χ^2 je větší než kritická hodnota. Přijímáme alternativní hypotézu:

H2A: Mezi výskytem sextingu u pubescentů a adolescentů existuje statisticky významný rozdíl.

5.2.3 Ověření hypotéz v oblasti kybergrooming

V oblasti kybergrooming ověřujeme hypotézy pouze na položce č. 21. Tuto položku jsme pro ověření zvolili na základě teoretické části práce (viz kapitola 1.1 Vybrané rizikové chování na internetu). Hypotézy v této oblasti podrobíme testu nezávislosti chí-kvadrát pro čtyřpolní tabulku.

Ověření hypotézy H1

H1₀: Mezi výskytem kybergroomingu u chlapců a dívek neexistuje statisticky významný rozdíl.

H1_A: Mezi výskytem kybergroomingu u chlapců a dívek existuje statisticky významný rozdíl

Tabulka č. 8: Čtyřpolní tabulka – KybergroomingH1

Pohlaví/Kybergrooming	Ano	Ne	Celkem
Žena	64	32	96
Muž	16	45	61
Celkem	80	77	157

Výpočet χ^2 pro čtyřpolní tabulku:

$$\chi^2 = n \cdot \frac{(ad - bc)^2}{(a + b) \cdot (a + c) \cdot (b + d) \cdot (c + d)}$$

$$\chi^2 = 24,40514$$

Při stupni volnosti $f = 1$ a hladině významnosti 0,05 je kritická hodnota testovaného kritéria:

$$\chi^2_{0,05}(1) = 3,841$$

$$\chi^2 = 24,40514 > \chi^2_{0,05}(1) = 3,841$$

Testové kritérium χ^2 je větší než kritická hodnota. Přijímáme alternativní hypotézu:

H1_A: Mezi výskytem kybergroomingu u chlapců a dívek existuje statisticky významný rozdíl.

Ověření hypotézy H2

H2₀: Mezi výskytem kybergroomingu u pubescentů a adolescentů neexistuje statisticky významný rozdíl.

H2_A: Mezi výskytem kybergroomingu u pubescentů a adolescentů existuje statisticky významný rozdíl.

Tabulka č. 9: Čtyřpolní tabulka – KybergroomingH2

Věk/Kybergrooming	Ano	Ne	Celkem
Pubescent	32	39	71
Adolescent	48	38	86
Celkem	80	77	157

Výpočet χ^2 pro čtyřpolní tabulku:

$$\chi^2 = 1,872947$$

$$\chi^2 = 1,872947 < \chi^2_{0,05}(1) = 3,841$$

Testové kritérium χ^2 je menší než kritická hodnota. Přijímáme nulovou hypotézu:

H2A: Mezi výskytem kybergroomingu u pubescentů a adolescentů neexistuje statisticky významný rozdíl.

5.2.4 Ověření hypotéz v oblasti kyberstalking

Hypotézy v oblasti kyberstalking ověřujeme na položce č. 24. Na tuto položku odpovídali „ano“ respondenti, kteří se v prostředí internetu cítili obtěžováni jinými uživateli. Tyto respondenty považujeme za účastníky kyberstalkingu. Respondenty, kteří se takto necítili nebo ty, kteří v rámci filtrace na tuto položku neodpovídali, za účastníky kyberstalkingu nepovažujeme. Pro ověření hypotéz použijeme test nezávislosti chí-kvadrát pro čtyřpolní tabulku.

Ověření hypotézy H1

H10: Mezi výskytem kyberstalkingu u chlapců a dívek neexistuje statisticky významný rozdíl.

H1A: Mezi výskytem kyberstalkingu u chlapců a dívek existuje statisticky významný rozdíl.

Tabulka č. 10: Čtyřpolní tabulka – KyberstalkingH1

Pohlaví/Kyberstalking	Ano	Ne	Celkem
Žena	71	25	96
Muž	20	41	61
Celkem	91	66	157

Výpočet χ^2 pro čtyřpolní tabulku:

$$\chi^2 = n \cdot \frac{(ad - bc)^2}{(a + b) \cdot (a + c) \cdot (b + d) \cdot (c + d)}$$

$$\chi^2 = 25,94823$$

Při stupni volnosti $f = 1$ a hladině významnosti 0,05 je kritická hodnota testovaného kritéria:

$$\chi^2_{0,05}(1) = 3,841$$

$$\chi^2 = 25,94823 > \chi^2_{0,05}(1) = 3,841$$

Testové kritérium je větší než kritická hodnota. Přijímáme alternativní hypotézu:

H1A: Mezi výskytem kyberstalkingu u chlapců a dívek existuje statisticky významný rozdíl.

Ověření hypotézy H2

H20: Mezi výskytem kyberstalkingu u pubescentů a adolescentů neexistuje statisticky významný rozdíl.

H2A: Mezi výskytem kyberstalkingu u pubescentů a adolescentů existuje statisticky významný rozdíl.

Tabulka č. 11: Čtyřpolní tabulka – KyberstalkingH2

Věk/Kyberstalking	Ano	Ne	Celkem
Pubescent	30	41	71
Adolescent	61	25	86
Celkem	91	66	157

Výpočet χ^2 pro čtyřpolní tabulku:

$$\chi^2 = 13,68628$$

$$\chi^2 = 13,68628 > \chi^2_{0,05}(1) = 3,841$$

Testové kritérium je větší než kritická hodnota. Přijímáme alternativní hypotézu:

H2A: Mezi výskytem kyberstalkingu u pubescentů a adolescentů existuje statisticky významný rozdíl.

Pro lepší přehlednost uvádíme tabulku, která uvádí výsledky všech testovaných hypotéz.

Tabulka č. 12: Hypotézy - shrnutí

Oblast/Hypotéza	H1		H2	
	H1 ₀	H1 _A	H2 ₀	H2 _A
Kyberšikana	✓	x	✓	x
	✓	x	✓	x
Sexting	x	✓	x	✓
Kybergrooming	x	✓	✓	x
Kyberstalking	x	✓	x	✓

6 INTERPRETACE DAT A DISKUZE

Hlavním cílem našeho výzkumu bylo zjistit výskyt rizikového chování dospívajících na internetu a cíli dílčími bylo zjistit, zda se výskyt tohoto chování liší v závislosti na pohlaví a věku.

V této kapitole bakalářské práce odpovíme na naše výzkumné otázky. Interpretaci dat dále obohatíme doplňujícími informacemi získanými pomocí dotazníku a diskuzí.

U dospívajících jsme mimo jiné jako doplňující informaci zjišťovali, jak často tráví svůj čas na internetu a kolik hodin na internetu stráví za den. Nejčastější odpovědí bylo, že dospívající tráví svůj čas na internetu denně, přičemž takto odpovědělo 89 % respondentů a převážně stráví na internetu 1-2 hodiny za den. Tyto získané informace mohou potvrzovat odhad Ševčíkové (2014, s. 21), že v současnosti používá internet 95 % dospívajících.

Dále jsme zjišťovali, kde na internetu respondenti převážně tráví svůj čas. Dospívající velmi často tráví svůj čas v prostředí sociálních sítí, přičemž Hollá (2013, s. 8, 26) uvádí, že v online prostředí sociálních sítí může dojít k vyloučení osoby ze seznamu „přátel“, vyhrožování, vytvoření falešného profilu, zneužívání informací a fotografií atd. Tudíž můžeme říci, že sociální sítě jsou obzvláště nebezpečným prostředím pro šíření a rozvoj rizikového chování.

Dle Buriana (2014, s. 84) je zcela nejoblíbenější sociální síť Facebook. Jeho tvrzení můžeme potvrdit výsledky našeho výzkumu, kde jsme zjišťovali, na kterých sociálních sítích mají dospívajících účty a „Facebook“ byla nejčastější uváděná odpověď.

VO1: Jaký je výskyt rizikového chování dospívajících na internetu?

K této výzkumné otázce se vztahují položky:

- č. 7-13 – oblast kyberšikana
- č. 14-17 – oblast sexting
- č. 19-21 – oblast kybergrooming
- č. 23-25 – oblast kyberstalking

Oblast kyberšikana

Muller (2014, s. 23) dělí kyberšikanu na přímou a nepřímou. Přímou kyberšikanu dále dělí na verbální, pod kterou například spadají urážlivé zprávy a fyzickou, což je například úmyslné pořizování fotografií a jejich umístování na internet. V našem výzkumu se v oblasti

kyberšikana dospívající více setkávali právě s přímou kyberšikanou, konkrétně s verbálními útoky (36 %). Dále pak s průnikem na internetové účty (31 %), šířením ponižujících fotografií (13 %), vyhrožováním (9 %) a vydíráním (5 %). Nejméně se u dospívajících vyskytovalo šíření ponižujících video nahrávek (4 %). V rámci průniku na účet, se setkala přímo se zneužitím svých účtů 21 % dospívajících, kterým se někdo dostal do internetových účtů. Pokud se zaměříme na prostředí, kde se kyberšikana nejvíce vyskytuje, jsou to jednoznačně sociální sítě.

Oblast sexting

Mašková (2012, s. 12) uvádí, že s rozesíláním a sdílením vlastních fotek a videí se sexuálním obsahem přicházejí velká rizika. Tato rizika, jak jsme v našem výzkumu zjistili, podstoupilo značné množství dospívajících. V oblasti sexting jsme zjistili, že dospívající nejčastěji někomu posílají své fotografie, na kterých jsou částečně svlečení, takto učinilo 33 % ze všech dospívajících. Dále pak tyto fotografie sdíleli na internetu (18 %). Zcela nahou fotografii někdy někomu zaslalo 6 %, ale na internetu ji umístilo pouze 1 % respondentů.

Oblast kybergrooming

V této oblasti jsme zjišťovali, kolik dospívajících by eventuálně šlo na schůzku s člověkem z internetu, kterého neznají. Těchto dospívajících by bylo 18 %, přičemž o takové schůzce by se někomu svěřilo 84 % dospívajících. Také nás zajímalo, komu by se konkrétně dospívající svěřili a nejčastěji se jednalo o kamarády a sourozence. Obecně se 51 % respondentů setkalo s pokusem o pozvání na osobní schůzku, přičemž více jak polovina z nich na schůzku opravdu šla.

Oblast kyberstalking

Kopecký a Krejčí (2010, s. 24-25) uvádí, že kyberstalking se vyznačuje určitými projevy chování útočnicka, přičemž jedním z těchto projevů jsou opakované a dlouhodobé pokusy kontaktovat oběť. V oblasti týkající se kyberstalkingu jsme zaznamenali, že 83 % dospívajících někdy obdrželo na internetu zprávy, o které nestáli. Z těchto respondentů 69 % procent uvedlo, že je tyto zprávy obtěžovaly. Díky těmto informacím bychom mohli konstatovat, že právě dospívající, kteří se cítili obtěžováni, mohou být potencionálními oběťmi kyberstalkingu.

Nejčastěji byly zprávy zasílány na sociálních sítích (46 %). Pokud se zaměříme na to, zda by se dospívající někomu svěřili, kdyby je někdo obtěžoval na internetu, takto by uči-

nilo 89 % respondentů. Tito dospívající by se svěřili nejčastěji opět svým kamarádům a sourozencům.

VO2: Liší se výskyt rizikového chování na internetu u dospívajících v závislosti na pohlaví?

K této výzkumné otázce se vztahují položky:

- č. 7-13 – oblast kyberšikana
- č. 14-17 – oblast sexting
- č. 21 – oblast kybergrooming
- č. 24 – oblast kyberstalking

V oblasti kyberšikana jsme pomocí čtyřpolní a kontingenční tabulky přijali nulové hypotézy a tudíž v tomto konkrétním rizikovém chování na internetu neexistují statisticky významné rozdíly v závislosti na pohlaví. Na druhé straně Panáček (In: Šlosár, 2011, s. 142-143, 146, 149) zmiňuje výzkum kyberšikany a souvisejících jevů, který byl proveden na pěti vybraných Ostravských školách, a který zjistil významný rozdíl ve výskytu kyberšikany v závislosti na pohlaví. Významně více obětí bylo ženského pohlaví. S těmito výsledky můžeme však souhlasit v oblastech sexting, kybergrooming a kyberstalking, kde jsme přijali alternativní hypotézy, což znamená, že ve výskytu rizikového chování na internetu u dospívajících existují statisticky významné rozdíly v závislosti na pohlaví. Výsledky našeho a výše zmíněného výzkumu mají protikladné výsledky, tudíž nemůžeme jednoznačně říci, že se výskyt kyberšikany liší nebo neliší v závislosti na pohlaví.

U sextingu, kybergroomingu a kyberstalkingu, byl výskyt byl vždy vyšší u ženského pohlaví. O významných rozdílech v závislosti na pohlaví u obětí kybergroomingu se zmiňuje Mašková (2012, s. 9), která uvádí, že častější obětí jsou dívky než chlapci.

VO3: Liší se výskyt rizikového chování na internetu u dospívajících v závislosti na věku?

K této výzkumné otázce se vztahují položky:

- č. 7-13 – oblast kyberšikana
- č. 14-17 – oblast sexting
- č. 21 – oblast kybergrooming
- č. 24 – oblast kyberstalking

V oblasti týkající se kyberšikany jsme v obou případech ověření hypotéz přijali nulovou hypotézu. Z čehož vyplývá, že mezi výskytem kyberšikany u pubescentů a adolescentů neexistuje statisticky významný rozdíl.

Nulovou hypotézu jsme také přijali u ověření hypotézy v oblasti kybergrooming.

V oblastech týkajících se sextingu a kyberstalkingu jsme potvrdili alternativní hypotézy, že mezi výskytem sextingu a kyberstalkingu na internetu u pubescentů a adolescentů existuje statisticky významný rozdíl.

Vzhledem k výše uvedenému můžeme konstatovat, že výskyt rizikového chování na internetu u dospívajících se liší v závislosti na věku, přičemž vyšší výskyt sextingu a kyberstalkingu by zjištěn vždy u adolescentů.

Dále bychom chtěli zmínit, jak dospívající vidí rizikové chování na internetu. Konkrétně sexting, kybergrooming a kyberstalking. K nimž se vztahují položky č. 18, 22 a 26.

O rozesílání a umístování na internet svých částečně svlečených či úplně nahých si 77 % procent dospívajících myslí, že je riskantní. 86 % respondentů považuje osobní schůzku s člověkem, kterého znají pouze z internetu za riskantní. 78 % respondentů považuje chování obtěžování na internetu za nebezpečné.

Toto zjištění je zajímavé z hlediska námi vyzkoumaného výskytu rizikového chování na internetu. Díky němu můžeme souhlasit s výsledky rozsáhlých výzkumů, které uvádí Jessor (1991), že rizikové chování dospívajících je záměrné, instrumentální, funkční a cílené.

Závěrem bychom chtěli upozornit na prostředí sociálních sítí, které bylo nejčastějším prostředím rizikového chování ve všech oblastech našeho výzkumu. Toto zjištění je pravděpodobně podmíněno tím, že právě sociální sítě jsou mezi současnou generací dospívajících natolik oblíbené, že zde tráví většinu svého času.

7 DOPORUČENÍ PRO PRAXI

Na základě zjištěných dat a vzhledem k prudce rozvíjejícímu se fenoménu bychom v první řadě doporučili ve výzkumu pokračovat a rozšířit jej. Toto rozšíření by se mělo týkat především zjištění konkrétních příčin rizikového chování dospívajících na internetu. Dále se také zaměřit na ozřejmění motivů dospívajících vedoucích k tomuto chování. A to primárně z toho důvodu, že si dospívající uvědomují rizika tohoto chování a přesto se jim dobrovolně vystavují. Přičemž toto zjištění koresponduje s teoretickou částí práce, konkrétně s teorií syndromu rizikového chování v dospívání, ale také vývojově podmíněnému chování v dospívání.

Jak vyplývá z výzkumu, rizikové chování dospívajících na internetu se stává velkým problémem. Proto bychom doporučili v rámci škol posílit preventivní programy konkrétně zaměřené na problematiku rizikového chování na internetu. Tyto programy by vzhledem k problematice mohli být zařazeny například do předmětu základy společenských věd na středních školách a výchova ke zdraví na 2. stupni základních škol. Téma bezpečnosti v prostředí internetu by mohlo být také zahrnuto v předmětech týkajících se informačních technologií.

Dále bychom doporučili mapování tohoto chování, jehož výsledky by sloužily jako zdroj informací, ale také jako zpětná vazba preventivního programu. Vzhledem k rozdílům výskytu tohoto chování v závislosti na věku a pohlaví, bychom mohli cílit tyto programy s přihlédnutím právě na tyto dvě proměnné. V praxi by to znamenalo, že pokud provedeme mapování výskytu rizikového chování na internetu a zjistíme, že například právě ženy nejčastěji provozují sexting, zaměříme toto téma právě na ně a nejen z hlediska primární prevence, ale také prevence sekundární, abychom zabránili rozšiřování tohoto konkrétního rizikového chování.

Tyto preventivní programy by byly zajišťovány školním metodikem prevence ve spolupráci s výchovným poradcem a celým pedagogickým sborem. Důležitá je také spolupráce s rodiči a i pro ně připravit například příručky věnující se tomuto chování. Škola by mohla spolupracovat s jinými školami, například v rámci kraje. Podílet se na celorepublikových projektech zaměřených na rizikové chování na internetu. Dále také nabízet spoustu mimoškolních aktivit, které by byly pro dospívající atraktivní, byly lákavé k vyzkoušení a podněcovaly k zdravému životnímu stylu.

ZÁVĚR

V bakalářské práci jsme se zabývali problematikou rizikového chování na internetu z pohledu dospívajících. Toto téma jsme si zvolili především z důvodu jeho aktuálnosti, závažnosti a dále také potřeby upozornit na něj. Souvislost se sociální pedagogikou nacházíme především v tom, že se právě ona zabývá prevencí, která k rizikovému chování neodmyslitelně patří. Problematika rizikového chování na internetu také úzce souvisí s působením masmédií na výchovný proces, které je aktuálně řešeným tématem sociální pedagogiky.

Cílem práce tedy bylo zjistit výskyt rizikového chování dospívajících na internetu a dále pak zjistit, zda se výskyt tohoto chování liší v závislosti na pohlaví a věku.

V teoretické části práce jsme vymezili rizikové chování dospívajících a v rámci něj vybrané rizikové chování na internetu, dále pak prostředí internetu se zaměřením na sociální síť a elektronickou komunikaci a v neposlední řadě období dospívání ve vztahu k rizikovému chování.

V praktické části jsme pomocí metody dotazníkového šetření získali informace o výskytu rizikového chování dospívajících na internetu, které jsme následně zanalyzovali a interpretovali. V této části práce jsme také ověřovali věcné hypotézy, které však nemůžeme zobecnit na celé rizikové chování na internetu, protože nebyly potvrzeny u všech zkoumaných oblastí. Avšak můžeme říci, že výskyt tohoto chování na internetu se liší v závislosti na pohlaví a věku s ohledem na konkrétní rizikové chování na internetu.

Dle výsledků našeho výzkumu musíme zkonstatovat, že rizikové chování je opravdu alarmujícím problémem, který by společnost měla vzít na vědomí a věnovat mu svoji pozornost. Muller (2014, s. 101) dokonce uvádí, že dle nových zjištění se kyberšikana stává závažnějším problémem než šikana klasická. Tudíž virtuální prostředí začíná být čím dál tím víc nebezpečnější a my bychom měli na toto zjištění brát zřetel.

Dnešní společnost moderních a informačních technologií, pro kterou se stal internet masmédiem číslo jedna, sama o sobě přispěla k přesunu rizikového chování do tohoto prostředí. Jestliže se dennodenně pohybuje v prostředí internetu za různými účely, je více než logické, že se tak stalo. Protože rizikové chování je tam, kde jsou lidé. A kde jsou lidé, tam je sociální pedagogika...

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Knižní zdroje

- [1] BINAROVÁ, Ivana, 2008. *Období dospívání*. In: ŠIMÍČKOVÁ-ČIŽKOVÁ, Jitka, 2008. *Přehled vývojové psychologie*. 2. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 978-80-244-2141-4.
- [2] BURIAN, Pavel, 2014. *Internet inteligentních aktivit*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-5137-5.
- [3] CARR-GREGG, Michael a Erin SHALE, 2010. *Pubertáči a adolescenti: průvodce výchovou dospívajících*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-662-9.
- [4] CORSINI, Ray, 2002. *The dictionary of psychology*. Brunner- Routledge: London. ISBN 1-58391-328-9.
- [5] CSÉMY, Ladislav a Jana HAMANOVÁ, 2014. *Syndrom rizikového chování v dospívání – teoretické předpoklady a souvislosti*. In: KABÍČEK, Pavel, Ladislav CSÉMY a Jana HAMANOVÁ, 2014. *Rizikové chování v dospívání a jeho vztah ke zdraví*. Praha: Triton. ISBN 978-80-7387-793-4.
- [6] ČAČKA, Otto, 2002. *Nástin psychologie II. pro doplňující pedagogické studium*. Brno: Paido. ISBN 80-7315-016-6.
- [7] ČÁP, Jan a Jiří MAREŠ, 2007. *Psychologie pro učitele*. Vyd. 2. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-273-7.
- [8] DĚDIČEK, Dominik, 2010. *333 tipů a triků pro Facebook*. Brno: Computer Press. ISBN 978-80-251-2963-0.
- [9] DOLEJŠ, Martin, 2010. *Efektivní včasná diagnostika rizikového chování u adolescentů*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 978-80-244-2642-6.
- [10] HOLLÁ, Katarína, 2013. *Kyberšikana*. Bratislava: IRIS, 2013. ISBN 978-80-8153-011-1
- [11] HULANOVÁ, Lenka, 2012. *Internetová kriminalita páchaná na dětech: psychologie internetové oběti, pachatele a kriminality*. Praha: Triton. ISBN 978-80-7387-545-9.
- [12] CHRÁSKA, Miroslav, 2007. *Metody pedagogického výzkumu: Základy kvantitativního výzkumu*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-1369-4.
- [13] KAVALÍR, Aleš, ed., 2009. *Kyberšikana a její prevence: příručka pro učitele*. Plzeň: Člověk v tísni, o.p.s., pobočka Plzeň. ISBN 978-80-86961-78-1.

- [14] KONEČNÝ, Štěpán, 2011. *Fenomén lhaní v prostředí internetu*. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 978-80-210-5488-2.
- [15] KOPECKÝ, Kamil, 2007. *Moderní trendy v e-komunikaci*. Olomouc: Hanex. ISBN 978-80-85783-78-0.
- [16] KOPECKÝ, Kamil, 2013. *Rizikové chování studentů Pedagogické fakulty Univerzity Palackého v prostředí internetu*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 978-80-244-3858-0.
- [17] KRAUS, Blahoslav et al., 2006. *Středoškolská mládež a její svět na přelomu století*. Brno: Paido. ISBN 80-7315-125-1.
- [18] LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ, 2006. *Vývojová psychologie*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada. ISBN 80-247-1284-9.
- [19] MULLER, Mary Margaret, 2014. *Jak ochránit děti před pornografií na internetu*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0694-1.
- [20] MUSIL, Josef, 2008. *Úvod do sociální a masové komunikace*. Vyd. 2. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského. ISBN 978-80-86723-44-0.
- [21] PANÁČEK, Michal, 2011. *Kyberšikana – aktuální sociálně patologický jev v prostředí středoškolské mládeže*. In: ŠLOSÁR, Dušan ed., 2011. *Košické dni sociálnej práce. Prevencia sociálnej patológie v prostredí stredných škôl Košického samosprávneho kraja: zborník príspevkov z vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou*. Košice: Košický samosprávny kraj a Katedra sociálnej práce FF UPJŠ. ISBN 978-80-970978-9-9.
- [22] PANÁČEK, Michal, 2013. *Rizikové chování adolescentů*. In: VAŠUTOVÁ, Maria a Michal PANÁČEK, 2013. *Mezi dětstvím a dospělostí: vybrané kapitoly z psychologie adolescence*. Ostrava: Filozofická fakulta Ostravské univerzity v Ostravě. ISBN 978-80-7464-125-1.
- [23] PAVLÍČEK, Antonín, 2010. *Nová média a sociální síť*. Praha: Oeconomica. ISBN 978-80-245-1742-1.
- [24] PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ, 2013. *Pedagogický slovník*. 7., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0403-9.
- [25] ROGERS, Vanessa, 2011. *Kyberšikana: pracovní materiály pro učitele a žáky i studenty*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-984-2.
- [26] SOBOTKOVÁ, Veronika, 2014. *Rizikové a antisociální chování v adolescenci*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-4042-3.

- [27] ŠEVČÍKOVÁ, Anna, 2014. *Děti a dospívající online: vybraná rizika používání internetu*. Praha: Grada. ISBN 978-80-210-7527-6.
- [28] ŠIRŮČEK, Jan, Michaela ŠIRŮČKOVÁ a Petr MACEK, 2007. *Sociální opora rodičů a vrstevníků a její význam pro rozvoj rizikového chování v adolescenci*. Československá psychologie. Praha: ČSAV, roč. 51, č. 5, s. 476-488. ISSN 0009-062X.
- [29] ŠIRŮČKOVÁ, Michaela, 2010. *Rizikové chování a jeho psychosociální souvislosti*. In: MIOVSKÝ, Michal a Pavel BÁRTÍK, 2010. *Primární prevence rizikového chování ve školství: [monografie]*. Praha: Sdružení SCAN. ISBN 978-80-87258-47-7.
- [30] ŠMAHEL, David, 2003. *Psychologie a internet: děti dospělými, dospělí dětmi*. Praha: Triton. ISBN 80-7254-360-1.
- [31] ŠMAHEL, David a KONEČNÝ Štěpán, 2012. *Vztahy na internetu: fantazie i zklamání*. In: MACEK, Petr a Lenka LACINOVÁ, 2012. *Vztahy v dospívání*. 2. vyd. Brno: Barrister & Principal. ISBN 978-80-87474-46-4.
- [32] TOMAN, Prokop, 2011. *Informatika pro koncové uživatele*. Praha: Professional Publishing. ISBN 978-80-7431-057-7.
- [33] VÁGNEROVÁ, Marie, 2012. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Vyd. 2., rozš. a přeprac. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-2153-1.
- [34] VAŠUTOVÁ, Maria a Michal PANÁČEK, 2013. *Mezi dětstvím a dospělostí: vybrané kapitoly z psychologie adolescence*. Ostrava: Filozofická fakulta Ostravské univerzity v Ostravě. ISBN 978-80-7464-125-1.
- [35] VITOVSKÝ, Antonín, 2004. *Anglicko-český a česko-anglický výkladový slovník Internetu*. Praha: AV Software. ISBN 978-80-247-2492-8.
- [36] WEISS, Petr, 2010. *Sexuologie*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-2492-8.
- [37] WINKLER, Peter, 2009. *Velký počítačový lexikon: co je co ve světě počítačů*. Brno: Computer Press. ISBN: 978-80-251-2331-7.

Ostatní zdroje

- [1] CVEČKOVÁ, Magdalena et al., 2010. *Rizikové chování dětí a mladistvých* [online]. [cit. 2015-3-2]. Dostupné z: http://detstvibezurazu.cz/wp-content/uploads/2014/04/DBU_rizikove_chovani.pdf
- [2] DOČEKAL, Daniel, 2009. *Česko v sociálních sítích* [online]. © 1998-2015 [cit. 2015-2-16]. Dostupné z: <http://www.lupa.cz/clanky/cesko-v-socialnich-sitich/>
- [3] E-bezpečí. E-bezpeci.cz [online]. © 2008-2015 [cit. 2015-03-05]. Dostupné z: <http://www.e-bezpeci.cz/>
- [4] E-Bezpečí. O projektu. E-bezpeci.cz [online]. © 2008-2015 [cit. 2015-03-05]. Dostupné z: <http://www.e-bezpeci.cz/index.php/o-projektu/oprojektu>
- [5] EU Kids Online. About the project. Lse.ac.uk [online]. © 2014 [cit. 2015-03-05]. Dostupné z: <http://www.lse.ac.uk/media@lse/research/EUKidsOnline/About-the-project.aspx>
- [6] HINDUJA, Sameer & Justin W. PATCHIN, 2010. *Sexting: A brief guide for educators and parents* [online]. Cyberbullying Research Center. [cit. 2015-03-04]. Dostupné z: http://www.cyberbullying.us/Sexting_Fact_Sheet.pdf
- [7] HINDUJA, Sameer & Justin W. PATCHIN, 2014. *Cyberbullying Identification, Prevention, and Response* [online]. Cyberbullying Research Center. [cit. 2014-11-05]. Dostupné z: http://www.cyberbullying.us/Cyberbullying_Identification_Prevention_Response.pdf
- [8] JESSOR, Richard, 1991. *Rizikové chování v dospívání: psychosociální rámec pro chápání a jednání* [online]. [cit. 2015-03-26] Dostupné z: http://www.msmt.cz/file/1594_1_1/
- [9] KASÍK, Pavel, 2014. *Google+ má přes dvě miliardy uživatelů, více než Facebook* [online]. © 1999-2015 [cit. 2015-2-25]. Dostupné z: http://technet.idnes.cz/google-plus-dve-miliardy-uzivatelu-d60-/sw_internet.aspx?c=A141021_204910_sw_internet_pka
- [10] KOPECKÝ, Kamil, 2009a. *Co je sexting*. www.e-bezpeci.cz [online]. © 2008-2015 [cit. 2015-03-04]. Dostupné z: <http://e-bezpeci.cz/index.php/temata/sexting/137-154>

- [11] KOPECKÝ, Kamil, 2009b. *Sociální sítě jako prostředí pro nebezpečnou virtuální komunikaci*. www.e-bezpeci.cz [online]. © 2008-2015 [cit. 2014-11-09]. Dostupné z: <http://www.e-bezpeci.cz/index.php/temata/socialni-sit/147-222>
- [12] KOPECKÝ, Kamil, 2010. *Kybergrooming – nebezpečí kyberprostoru* [online]. Olomouc: Net University, s.r.o. ISBN 978-80-254-7573-7. Dostupné z: <http://www.e-nebezpeci.cz/index.php/ke-stazeni/materialy-pro-studium-studie-atd#>
- [13] KOPECKÝ, Kamil a Veronika KREJČÍ, 2010. *Rizika virtuální komunikace (příručka pro učitele a rodiče)* [online]. Olomouc: Net University, s.r.o. ISBN 978-80-254-7866-0. Dostupné z: <http://www.e-nebezpeci.cz/index.php/ke-stazeni/materialy-pro-studium-studie-atd#>
- [14] LUPAČ, Petr a Jan SLÁDEK, 2008. The Deepening of the Digital Divide in the Czech Republic. *Cyberpsychology: Journal of Psychosocial Research on Cyberspace* [online]. ©2008 [cit. 2015-03-26]. 2(1), článek 1. ISSN: 1802-7962. Dostupné z: <http://cyberpsychology.eu/view.php?cisloclanku=2008060203&article=1>
- [15] MAŠKOVÁ, Anna et al., 2012. *Kybergrooming a kyberstalking: Metodický materiál pro pedagogické pracovníky* [online]. Národní centrum bezpečnějšího internetu. ©2012 [cit. 2015-03-03]. Dostupné z: <http://www.ncbi.cz/category/6-metodiky-ucebni-materialy>
- [16] MARKOVÁ, Marie, 2008. Vliv sociálních faktorů na problémové chování adolescentů. *Pediatric pro praxi* [online]. [cit. 2015-03-23]. Dostupné z: <http://www.pediatricpropraxi.cz/pdfs/ped/2008/03/11.pdf>

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

Aj. A jiné.

Apod. A podobně.

Atd. A tak dále.

Např. Například.

S. Strana.

Tzv. Takzvaný.

SEZNAM GRAFŮ

Graf č. 1: Výsledky položek č. 1 a 2.....	41
Graf č. 2: Výsledky položky č. 3	42
Graf č. 3: Výsledky položky č. 4	42
Graf č. 4: Výsledky položky č. 5	43
Graf č. 5: Výsledky položky č. 6	43
Graf č. 6: Výsledky podotázky položky č. 6.....	44
Graf č. 7: Výsledky položky č. 7	44
Graf č. 8: Výsledky položky č. 8	45
Graf č. 9: Výsledky položky č. 9	45
Graf č. 10: Výsledky položky č. 10	46
Graf č. 11: Výsledky položky č. 11	46
Graf č. 12: Výsledky položky č. 12 a podotázky položky č. 7	47
Graf č. 13: Výsledky položky č. 13	47
Graf č. 14: Výsledky podotázky položky č. 13.....	48
Graf č. 15: Výsledky položky č. 14	48
Graf č. 16: Výsledky položky č. 15	49
Graf č. 17: Výsledky položky č. 16	49
Graf č. 18: Výsledky položky č. 17	50
Graf č. 19: Výsledky položky č. 18	50
Graf č. 20: Výsledky položky č. 19	51
Graf č. 21: Výsledky položky č. 20	51
Graf č. 22: Výsledky podotázky položky č. 20.....	52
Graf č. 23: Výsledky položky č. 21	52
Graf č. 24: Výsledky podotázky položky č. 21.....	53
Graf č. 25: Výsledky položky č. 22	53
Graf č. 26: Výsledky položky č. 23	54
Graf č. 27: Výsledky podotázky položky č. 23.....	54
Graf č. 28: Výsledky položky č. 24	55
Graf č. 29: Výsledky položky č. 25	55
Graf č. 30: Výsledky podotázky položky č. 25.....	56
Graf č. 31: Výsledky položky č. 26	56

SEZNAM TABULEK

Tabulka č. 1: Pohlaví a věk respondentů	41
Tabulka č. 2: Čtyřpolní tabulka – KyberšikanaH1	58
Tabulka č. 3: Kontingenční tabulka – KyberšikanaH1	58
Tabulka č. 4: Čtyřpolní tabulka – KyberšikanaH2	59
Tabulka č. 5: Kontingenční tabulka – KyberšikanaH2.....	59
Tabulka č. 6: Čtyřpolní tabulka – SextingH1	60
Tabulka č. 7: Čtyřpolní tabulka – SextingH2	61
Tabulka č. 8: Čtyřpolní tabulka – KybergroomingH1	62
Tabulka č. 9: Čtyřpolní tabulka – KybergroomingH2.....	63
Tabulka č. 10: Čtyřpolní tabulka – KyberstalkingH1	63
Tabulka č. 11: Čtyřpolní tabulka – KyberstalkingH2.....	64
Tabulka č. 12: Hypotézy - shrnutí	65

SEZNAM PŘÍLOH

P I: Dotazník

PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK

Milí žáci, jmenuji se Martina Borská a jsem studentkou 3. ročníku bakalářského studia oboru sociální pedagogika na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně. Ráda bych vás požádala o vyplnění krátkého dotazníku, který bude použit pouze pro potřeby výzkumu v rámci mé bakalářské práce na téma „Problematika rizikového chování na internetu z pohledu dospívajících“. Dotazník je zcela anonymní. V dotazníku neexistuje ani špatná ani správná odpověď. Prosím vás o pravdivé vyplnění otázek. Svě odpovědi zakroužkujte.

Předem děkuji za vyplnění a přeji krásný den

Martina Borská.

1. Kolik je ti let?

- 11-15
- 16-20

2. Pohlaví?

- žena
- muž

3. Jak často trávíš svůj čas na internetu?

- denně
- 3x týdně
- 1x týdně
- 1x do měsíce a méně

4. Kolik hodin strávíš na internetu za den?

- méně jak 1 hodinu
- 1-2 hodiny
- 3-4 hodiny
- více jak 4 hodiny

5. Kde na internetu převážně trávíš svůj čas? Můžeš vybrat maximálně 3 nejčastější možnosti

- sociální síť
- e-mail
- chat
- komunikační program (např. ICQ, Skype)

- blog
- diskusní fórum
- online hry
- jiné

6. Máš svůj účet na sociální síti?

- Ano
 - Na které?** Můžeš vybrat více možností
 - Facebook
 - Myspace
 - Twitter
 - Google+
 - Libimseti.cz
 - Spoluzaci.cz
 - Lide.cz
 - jiné
- Ne

7. Ublížil ti někdo slovně prostřednictvím internetu, např. tě ponižoval, urážel, zesměšňoval nebo tě jinak slovně ztrapňoval?

- Ano
 - Jaký prostředek k tomu byl použit?** Můžeš vybrat více možností
 - sociální síť
 - e-mail
 - chat
 - komunikační program (např. ICQ, Skype)
 - jiné (např. online hry, blog, diskusní fórum)
- Ne

8. Šířil někdo pomocí internetu fotografii, která tě ponižila?

- Ano
- Ne

9. Šířil někdo pomocí internetu video nahrávku, která tě ponižila?

- Ano
- Ne

10. Vydíral tě někdo pomocí internetu?

- Ano
- Ne

11. Vyhrožoval ti někdo pomocí internetu?

- Ano
- Ne

12. Pokud jsi alespoň na jednu otázku č. 8 – 11 odpověděl/-a ano, jaký prostředek k tomu byl použit? Můžeš vybrat více možností

- sociální síť
- e-mail
- chat
- komunikační program (např. ICQ, Skype)
- jiné (např. online hry, blog, diskusní fórum)

13. Dostal se někdo bez tvého svolení do tvého elektronického účtu (např. do emailového účtu, účtu k chatu, sociální síti apod.)?

- Ano

Zneužil někdo tvůj účet?

- Ano
- Ne
- Nevím

- Ne
- Nevím

14. Umístil/-a jsi někdy na internet svoji fotografii, na které jsi částečně svlečený/-á?

- Ano
- Ne

15. Umístil/-a jsi někdy na internet svoji fotografii, na které jsi úplně nahý/-á?

- Ano
- Ne

16. Poslal/-a jsi někdy někomu svoji fotografii, na které jsi částečně svlečený/-á?

- Ano
- Ne

17. Poslal/-a jsi někdy někomu svoji fotografii, na které jsi úplně nahý/-á?

- Ano
- Ne

18. Myslíš, že může být odesílání nebo zveřejňování takovýchto fotografií, na kterých jsi částečně svlečený/-á nebo nahý/-á, riskantní?

- Ano
- Ne

19. Pokud by tě kamarád, se kterým si píšeš na internetu, ale kterého neznáš osobně, požádal o schůzku, šel/šla bys na ni?

- Ano
- Ne
- Nevím

20. Řekl/a bys někomu o takové schůzce?

- Ano
Komu bys o takové schůzce řekl/-a? Můžeš vybrat více možností
 - rodičům
 - učitelům a jiným dospělým
 - kamarádům, sourozenci
 - jiné
- Ne

21. Pozval tě někdy tvůj internetový kamarád, kterého neznáš osobně na schůzku?

- Ano
Šel/šla jsi na ni?
 - Ano
 - Ne
- Ne

22. Považuješ osobní schůzku s lidmi z internetu, které neznáš osobně, za riskantní?

- Ano
- Ne

23. Psal ti někdy někdo prostřednictvím internetu zprávy, i když jsi o to nestál/-a?

- Ano
Jaký prostředek byl k tomu použit? Můžeš vybrat více možností
 - sociální síť
 - e-mail
 - chat
 - komunikační program (např. ICQ, Skype)
 - jiné (např. online hry, blog, diskusní fórum)
- Ne (pokud ne, pokračuj na otázku č. 25)

24. Obtěžovalo tě to?

- Ano
- Ne

25. Svěřil/-a by ses někomu, kdyby tě někdo obtěžoval na internetu?

- Ano

Komu by ses svěřil/-a? Můžeš vybrat více možností

- rodičům
- učitelům a jiným dospělým
- kamarádům, sourozenci
- jiné

- Ne

26. Považuješ takové chování za nebezpečné?

- Ano
- Ne

Zde je prostor, kde se můžeš vyjádřit k tématu: